

**Forsknings- og utviklingskontor i
Brussel – En gjennomgang av
Brusselbaserte FOU-kontorens
erfaringer**

Forord

Det skjer store endringer i Europa. EU er i ferd med å utvides og vil kunne bestå av 25 land i 2004, og det pågår forhandlinger med ytterligere to land. EU og dets institusjoner står også overfor store endringer gjennom Konventets arbeid. Det frivillige samarbeidet mellom EUs medlemsland øker gjennom den såkalte Lisboa-prosessen og i europeisk forskningspolitikk med lanseringen av det europeiske forskningsområdet og 6. rammeprogram.

Det har blitt etablert Forsknings- og utviklingskontorer i Brussel siden starten av 90-tallet, og i dag har 15 land egne FOU-kontorer i Brussel. Men Norge har i dag ingen representasjon i Brussel med et ansvar for det operative nivået knyttet til EU-forskning

Denne rapporten gir ikke svar på om Norge bør etablere et FOU-kontor eller ei. Formålet med rapporten er å gi en oversikt over andre lands FOU-kontorer, og å se nærmere på hvilke erfaringer FOU-kontorene har gjort og i hvilken grad de kan ha relevans i forbindelse med etableringen av et eventuelt norsk FOU-kontor.

Dermed vil rapporten granske erfaringer som kan være verdifulle i det videre arbeidet med et eventuelt norsk FOU-kontor i Brussel. Et arbeid som må gjøres i Norge og involvere sentrale FOU-aktører og ta utgangspunkt i de behov norske FOU-aktører knyttet til EUs FOU initiativ måtte ha.

Prosjektet er muliggjort ved at Knut Senneseth, Norges forskningsråd, har hospitert ved EU-delegasjonen og har vært prosjektleder. Utredningen er gjort i nært samarbeid med Norges forskningsråd som i tillegg til EU-delegasjonen er hovedadressat for rapporten.

Norges delegasjon til den europeiske union,
Brussel torsdag, 5. juni 2003

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Sammendrag.....	4
Utgangspunkt og bakgrunn.....	6
Bakgrunn.....	6
Prosjektets formål og avgrensninger.....	8
EUs FOU-initiativ	9
Det europeiske forskningsområdet - ERA.	9
Andre programmer og initiativer i EU regi.....	12
Norske aktører og EUs FOU-initiativ.....	13
Norske søker og brukere	13
Det norske veilednings- og støtteapparatet i dag.....	17
Norske representasjoner i Brussel.....	18
Norges delegasjon til EU.....	19
Norske Regionkontorer.....	20
Norske regionkontorer ”underveis”	23
FOU-kontorer i Brussel – oversikt og erfaringer.....	24
FOU-kontorene og 6. rammeprogram.....	24
Ny kontorer og kontorer ”underveis”.....	25
FOU kontorer i Brussel – fire eksempler.....	25
Samarbeidsorganisasjonen Informal Group of R&D Liaison Offices	31
Nytten av FOU-kontorene	32
Et norsk FOU-kontor i Brussel ?.....	33
Forankring og formålet.....	34
Hva bør et norsk FOU-kontor gjøre?	35
Tjenester.....	35
Funksjoner.....	36
Kompetanse.....	38
Et FOU-kontor og de andre norske aktørene i Brussel.....	38
FOU-kontoret og regionkontorene	39
FOU-kontoret og EU-delegasjonen.....	40
Budsjett og finansiering av et eventuelt FOU-kontor	40
Veien videre	42
Vedlegg 1 Oversikt over FOU kontorene tilsluttet IGLO.....	43
Vedlegg 2 Oversikt over hvilke programmer Norge kan delta i gjennom EØS avtalen.....	48
Vedlegg 3 Oversikt over noen av de største programmene som Norge deltar i..	50

Sammendrag

I denne rapporten har vi sett nærmere på andre lands forsknings- og utviklingskontorer (FOU-kontorer) i Brussel og i hvilken grad erfaringer FOU-kontorene har gjort seg kan være relevant ved en eventuell etablering av et norsk FOU-kontor i Brussel. Vi har også sett på de norske regionkontorene som allerede er etablert eller er i ferd med å etableres da de sier at de har eller vil ha forskning og utvikling som et arbeidsområde.

EU har satt seg ambisiøse mål for fremtiden. I Lisboa erklæringen sier man at EU innen 2010 skal være verdens ledende kunnskapsbaserte økonomi. Et instrument for å nå dette målet er "3%-målet" for forskning og utvikling. "3%-målet" innebærer at i gjennomsnittlig 3% av medlemslandenes BNP skal gå til forskning og utvikling. Et annet virkemiddel er det felles europeiske forskningsområdet (ERA) og en felles europeiske forskningspolitikk. 6. rammeprogram er i dag det viktigste verktøy i realiseringen av ERA. Et sentralt spørsmål i denne sammenhengen er, hvordan skal Norge og norske aktører best mulig kunne ta del i ERA og 6. rammeprogram?

Norge har bygd opp et apparatet knyttet til EU-forskning og 6 rammeprogram. Utdannings- og forskningsdepartementet har det overordnede ansvar for forskningen i Norge. Mens Nærings- og handelsdepartementet (NHD) har det overordnede ansvaret for EU-forskningen og Norges forskningsråd har fått det operative ansvaret for EU-forskningen. Forskningsrådet og universitetene har også bygd opp en rådgivings- og veiledningskapasitet på området. Men Norge har ingen representasjon i Brussel som har i oppgave å ivareta de operative aspektene ved EUs FOU-initiativ.

At Norge ikke har et FOU-kontor i Brussel innebærer ikke at det ikke finnes norske representasjoner som også omfatter FOU. Norges representasjon i form av EU-delegasjonen ved forskningsråden har som sin primære oppgave å ivareta norske forskningsinteresser på et overordnet nivå. Det finnes per mai 2003 fire norske regionkontor i Brussel og de definerer i ulike grad EUs FOU-initiativ som en del av sine arbeidsområde. I tillegg kommer ulike bedrifters og organisasjoners representasjoner som Telenor, Norsk Hydro, NHO, LO og Kommunenes Sentralforbund.

Elleve EU-land har i dag egne FOU-kontorer i Brussel. Og tre av søkerlandene har etablert egne FOU-kontorer. I tillegg har Sveits, Israel og Tyrkia FOU-kontorer i Brussel og Litauen ser på mulighetene for å etablere et FOU-kontor. Mange av kontorene ble etablert på midten av 90-tallet i forbindelse med 5. rammeprogram.

FOU-kontorenes formål er å bidra til økt deltakelse i europeiske forskningsprogrammer og aktiviteter. Bak kontorene står tunge FOU-aktører som universitet, forskningsråd og departement. Virkemidlene for å nå målet har i hovedsak vært å informere FOU-miljøene direkte, eller via veiledningsapparatet i hjemlandet om mulighetene finnes. I tillegg kommer ulike former for kontaktarbeid overfor Kommisjonen eller andre relevante aktører. De fleste kontorene tilbyr en viss fysisk infrastruktur i form av møterom og kontorfasiliteter. Flere av kontorene arrangerer også ulike former for konferanser og kursopplegg selv eller i samarbeid med aktører i hjemlandet. Flere av FOU-kontorene ser ERA som et nytt og viktig arbeidsfelt, men erfaringene så langt er få.

Når kontorene selv skal peke på nytten av å ha et FOU-kontor i Brussel fremhever man betydningen av:

- At forskere og andre har tilgang til fysisk infrastruktur i form av møterom, kontorplass o.l. i Brussel.
- Partnersøk, dvs. hjelp til å finne relevante FOU-samarbeidspartnere. Søket skjer gjennom bruk av de andre FOU-kontorene.
- At FOU-systemet i hjemlandet løpende får relevant informasjon om EUs ulike FOU initiativ.
- Kompetanse om EUs FOU-programmer og politikk - Man understreker at det å være i Brussel innebærer en "stordriftsfordel" med hensyn til å bygge opp og beholde sakkunnskap og kompetanse rundt EUs forsknings- og utviklingssystem inkl. innovasjons- og policy dimensjonen.
- Brusselkompetanse - denne kompetanse ligger også i "tilstedeværelse" i Brussel og er systemkompetanse om EU og Brussel. Denne kompetansen kommer til uttrykk i f.eks.
 - å effektivt kunne få tak i informasjon i en tidlig fase
 - å effektivt komme i inngrep med prosesser i f.eks. Kommisjonen
 - å ha et nettverk som effektivt kan koble forsker eller andre til de rette personene i Kommisjonen

For enkelte kontorer vil også det å kunne bidra i forbindelse med søknadsskriving og eventuelt gjennom hele søknadsprosessen – fra å finne relevante utlysninger til ferdig søknad være av betydning når det gjelder hvilken nytte aktørene har av kontoret.

Hovedmennene bak et eventuelt norsk kontor vil være en viktig del av forankringen i det norsk FOU-systemet og vil danne den "plattformen" som kontoret skal arbeide utfra. Om hovedmennene ikke betraktes som relevante i forhold til mål, målgruppe osv. vil kontoret ikke ha den nødvendige forankringen i FOU-systemet. Hva et eventuelt norsk kontor bør tilby av tjenester og funksjoner og hvordan det bør arbeide avhenger av hva man ønsker å oppnå med kontoret - flere og bedre norske søknader, å bidra til å fremme norske FOU-interesser i ERA eller begge deler ?

Formålet med denne rapporten har ikke vært å slå fast at Norge må etablere et FOU-kontor i Brussel, men utifra en diskusjon peke på noen momenter som vi mener er relevante i det videre arbeidet med et eventuelt norsk FOU-kontor i Brussel:

- Hva ønsker man å oppnå med et FOU-kontor og hvordan kan man forankre et kontor i det norske FOU-systemet?
- Hvem og hvordan skal man finansiere et norsk FOU-kontor?
- Hvem i Norge skal ha ansvaret for kontoret og hvordan skal kontoret styres?
- Hvem skal være kontorets målgruppe(r)?
- Hva er mest effektivt å gjøre i Norge og hva bør gjøres i Brussel?
- Hvordan bør arbeidsdelingen mellom de ulike norske aktørene i Brussel se ut?
- Hvilke arbeidsoppgaver skal kontoret ha og hvordan skal kontoret løse oppgavene?
- Hvilken kompetanse og bemanning må kontoret ha for å løse sine arbeidsoppgaver?

Det videre arbeidet må ta utgangspunkt i de behov og ønsker som norske aktører i FOU-systemet.

Utgangspunkt og bakgrunn

EU er i ferd med å utvides østover og kan i 2004 ha 25 medlemsland. Kandidat landene som forventes å bli medlemmer fra 1.5.2004, tar allerede del i alle sentrale organer i EU og møter f.eks. i konkurranseevnerådet (Competitiveness Council), forskningsrådsgruppen osv. Det pågår også medlemskapsforhandlinger med Bulgaria og Romania. I 2007 kan tallet ha steget til 27 land, og også Tyrkia ønsker å bli medlem i EU. Konventet¹ arbeider med en ny "EU-traktat" som vil kunne ha stor betydning for hvordan EU og dets institusjoner vil se ut og hvordan de vil arbeide i fremtiden. EU planlegger et nærmere samarbeid om militær forskning og utvikling. Dette er bare noe av utviklingstrekkene i Europa.

Lanseringen av visjonen om det felles europeiske forskningsområdet (European Research Area, ERA) der 6. rammeprogram i dag er det viktigste virkemiddelet, innebærer noe nytt i europeisk forskning og forskningspolitikk. For å kunne best mulig utnytte det potensialet som ligger i ERA vil det for Norge være viktig å fremme norsk forskning og utvikling i Europa. Men ERA-visjonen strekker seg lenger enn Europa. EU ser ERA som en global kunnskapsprodusent. Om Norge ved norske FOU-miljøer og norsk næringsliv skal bedre kunne utnytte potensialet i ERA må det finnes vilje til og mekanismer for å håndtere norske initiativer i en ERA-sammenheng.

Mange land har valgt å etablere egne forsknings- og utviklingskontorer i Brussel for på den måten styrke landets muligheter i EUs forsknings- og utviklingsinitiativ.

Kan etableringen av et norsk FOU-kontor bidra til å styrke norske interesser på kort og lang sikt i forhold til den utviklingen som skjer i EU og i EUs FOU-programmer og policy?

Med de store endringene som er i ferd med å skje i EU og i EUs FOU-initiativ som utgangspunkt, ønsket EU-delegasjonen å se nærmere på spørsmålet, i hvilken grad et FOU-kontor i Brussel kan styrke Norge i ERA. I rapporten har vi sett nærmere på andre lands forsknings- og utviklingskontorer (FOU-kontorer) i Brussel, hvilke erfaringer de har gjort, og om disse erfaringene kan være til nytte ved en eventuell etablering av et norsk FOU-kontor i Brussel. Vi har også sett på de norske regionkontorene som er etablert eller er i ferd med å etableres, da de sier at de har eller vil ha forskning og utvikling som et arbeidsområde.

Bakgrunn

Lanseringen av det europeiske forskningsområdet (ERA) og det 6. rammeprogrammet innebærer noe helt nytt i europeisk forskningssammenheng. Realiseringen av ERA vil føre til at gamle grenser løses opp og etableringen av et felles europeisk område for forskning hvor ideer, initiativer, programmer, nettverk, prosjekter og finansiering flyter fritt. Innovasjon vil også å ha en sentral plass i ERA.

Stortinget vedtok i desember 2002² at Norge skal delta i 6. rammeprogram. Man sier blant annet "Samlet sett vil fortsatt deltakelse i forskningssamarbeidet i EU bidra til å øke det internasjonale engasjementet både innen forskningsinstitusjoner og

¹ Konventet er opprettet av EU for å bidra til forberedelsene av den neste regjeringskonferansen (IGC) som skal ta stilling til en rekke spørsmål av stor betydning for EUs fremtid.

² St.prop nr. 16 (2002-2003).

næringsliv...". EU har satt seg ambisiøse mål for fremtiden. Man skal bli den ledende kunnskapsøkonomien i verden innen 2010³. ERA og 6. rammeprogram er verktøy for å nå dette målet. I første omgang har EU satt som mål at gjennomsnittlig 3% av medlemslandenes BNP skal gå til FOU og 30. april 2003 ble handlingsplanen "Investing in research: an action plan for Europe"⁴ for å nå "3%-målet" lagt frem. For å koordinere arbeidet med å nå "3%-målet" er man i ferd med å etablere den "åpne metoden for koordinering" (OMC)⁵ som koordineringsverktøy innen FOU.

Målet om å bli den ledende kunnskapsøkonomien, arbeidet med å nå "3%-målet" og veien frem mot et felles forskningsområde stiller landene overfor store utfordringer. Dette er utfordringer som Norge som EØS-land og deltaker i 6. rammeprogram ikke kan se bort fra. Norge står med etableringen av ERA overfor store nye utfordringer knyttet til deltakelse i rammeprogrammet, åpningen av norske forskningsprogrammer for andre land i 6. rammeprogram og utviklingen av felles forskningsprogrammer. I tillegg kommer utfordringer knyttet til det å være et liten land og utfordringer Norge som ikke-medlem står overfor i prosessen mot et felles europeisk forskningsområde og forskningspolitikk. Hvordan skal Norge og norske aktører best mulig kunne ta del i ERA og det 6. rammeprogrammet ?

I Norge har Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) koordineringsansvaret for forskningspolitikken. Mens Nærings- og handelsdepartementet (NHD) har det overordnede ansvaret for Norges deltakelse i EUs rammeprogram for forskning. Koordineringen av departementenes arbeid i forhold til EU på forskningsområdet skjer gjennom EØS spesialutvalg for forskning. Norges forskningsråd har fått det operative ansvaret for å fremme norsk deltakelse i 6. rammeprogram. I Brussel er det EU-delegasjonen ved forskningsråden som ivaretar den forskningspolitiske dimensjonen i forhold til EU på vegne av departementene.

Utover Norges forskningsråd har universitetene og enkelte andre aktører allerede etablert EU/internasjonale kontorer i Norge. Kontorer som informerer og veileder sine miljøer om EUs FOU-programmer og andre EU programinitiativ. I tillegg kommer EURO-Info-Centre (EIC) i Norge. Disse retter seg primært mot næringslivet, spesielt Små- og Mellomstore Bedrifter (SMB), og er en del av et europeisk nettverk med EIC'er. Men Norge har i dag ingen representasjon i Brussel som har som hovedoppgave å ivareta de operative aspektene i forhold til forskningssamarbeidet med EU.

I løpet av 90-tallet etablerte de fleste EU-landene forsknings- og utviklingskontorer i Brussel. Mange av kontorene ble etablert på begynnelsen av 90-tallet i forbindelse med oppstarten av det 5. rammeprogrammet. I tillegg har flere av søkerlandene etablert lignende kontorer på slutten av 90-tallet. Kontorenes hovedformål er å styrke det egne landets muligheter i EUs forsknings- og utviklingsprogrammer. Hvem som står bak kontorene varierer noe etter hvordan FOU-sektorene og FOU-finansieringen

³ Se Presidency conclusions Lisbon European Council 23 and 24 March 2000.

⁴ COM (2003) 226 final.

⁵ Den åpne metoden for koordinering er ikke noe nytt verktøy. Metoden har bl.a. vært brukt innen arbeidslivs/arbeidsmarkedspolitikken. OMC som bygger på frivillighet i stedet for regulative tiltak (direktiver). Det vil si at land blir enig om et felles mål og implementeringen. Implementering skjer på nasjonalt nivå ikke EU nivå og følges opp gjennom benchmarking ol. OMC har ikke vært brukt innen forskning og utvikling og man arbeider nå med se hvordan man kan bruke dette verktøyet inn FOU.

er organisert i respektive land, men i de fleste tilfellene står et eller flere departementer samt forskningsråd eller universiteter bak kontoret. Hovedmålgruppen til kontorene er FOU-sektoren dvs. Universitets- og høyskolesektoren (UOH-sektoren) og instituttsektoren (inkl. private institutt). De betjener også andre aktører som departementer og forskningsråd og til en viss grad næringslivet.

Ser man på de nordiske landene, har Finland og Sverige allerede FOU-kontorer i Brussel. Forskningsstyrelsen i Danmark vurderte våren 2003 i hvilken grad man skulle etablere et FOU-kontor. Man valgte av økonomiske årsaker å ikke etablere et kontor i Brussel.

Mange europeiske regioner har også etablert egne kontorer i Brussel for å ivareta og fremme sine interesser. Mange danske regioner har egne kontorer i Brussel. Flere finske og svenske regioner har gjort det samme. Stockholmsregionen har en egen organisasjon med et kontor i Brussel med åtte ansatte og et kontor i Stockholm med seks ansatte. Helsinki har også et eget EU-kontor i Brussel. Regionkontorene har utgangspunkt i sin regionen og de behov aktører der har. FOU er ikke disse kontorenes hovedoppgave, men de har i varierende grad FOU som en del av sin agenda. Man retter seg da mot regionenes egne FOU-miljø og mot ens regionale aktører som kommuner.

Rogalandsregionen etablerte allerede i 1993 Stavanger-regionens europakontor. Kontoret har i dag tre medarbeidere i Brussel. Trøndelagsfylkene satte i 2002 igang et prøveprosjekt – Europakontoret - sammen med län i Midt-Sverige og har en person og en trainee i Brussel. Nordland fylkeskommune har innledet et samarbeid med North Sweden European Office i Brussel og har en person utstasjonert. Vestlandet har etablert Vest-Norge kontoret. Også Osloregionen er i ferd med å etablere et regionkontor i Brussel. Selv om disse kontorene er regionalt begrunnet, har de også i noen grad FOU som arbeidsområde. Man retter seg, som andre regionkontorer, mot regionens egne FOU-institusjoner. I tillegg har flere norske organisasjoner, som NHO, LO og Kommunenes Sentralforbund kontorer i Brussel. Disse kontorene skal ivareta sine organisasjoners og medlemmers interesser i EU.

Prosjektets formål og avgrensninger

Å fremme norsk forskning og teknologi kan gjøres på forskjellige måter alt etter hva man legger i det og dermed også hva man ønsker som resultat. Ønsker man å styrke norske FOU miljøers muligheter for å nå frem med sine søknader, posisjonere Norge i et fremtidig europeiske forskningsområde, eller begge deler?

Uavhengig av hva formålet er, må en eventuell etablering av et norsk FOU-kontor i Brussel sees i sammenheng med det allerede etablerte apparat i både Norge og Brussel. Det innebærer at man må foreta en avklaring med hensyn til mål og innhold i forhold til det strategiske og operative apparatet i Norge, målgruppene i Norge og internasjonalt samt i forhold til EU-delegasjonen i Brussel. Dette bør skje før en eventuell etablering. En slik avklaring med hensyn til mål og funksjoner vil også være avgjørende med hensyn til et eventuelt kontors organisering og kompetansebehov på kort og lang sikt.

Formål

Formålet med dette prosjektet er:

- å gi en oversikt over andre lands ulike FOU-kontorer og andre relevante initiativ som norske regionkontorer i Brussel,
- å se på nærmere på hvilke erfaringer FOU-kontorene har gjort,
- å diskutere erfaringene og i hvilken grad de kan ha relevans for et eventuelt norsk FOU-kontor sett fra et Brussel-ståsted.

I gjennomgang av FOU-kontorene har vi lagt vekt på elementer som:

- Mål/formål.
- Målgruppe(r).
- Tilbud/tjenester.
- ”Eierskap”/organisering.

Det vil i prosjektet også bli sett andre norske initiativ/kontorer, og da særlig regionkontorene og de tjenester de tilbyr eller ønsker å tilby.

Prosjektet har sitt utgangspunkt i ERA og 6. rammeprogram, men vil også tangere tilgrensende initiativer og programmer.

Avgrensninger

Gitt bl.a. tiden til rådighet for gjennomføringen av prosjektet har det vært vanskelig å etablere en referansegruppe med norske aktører. Prosjektet vil derfor ikke diskutere norske aktørers behov eller interesser knyttet til et eventuelt norsk FOU-kontor i Brussel. Prosjektet vil heller ikke drøfte et eventuelt kontors rolle i det norske støtte- og veiledningsapparatet knyttet til EU-forskningen. Prosjektet vil imidlertid diskutere noen problemstillinger som det vil være nyttig å se nærmere på i forbindelse med et eventuelt norsk FOU-kontor sett fra et Brussel-ståsted.

EUs FOU-initiativ

I dette kapittelet vil vi se nærmere på noen av de FOU-programmene og aktivitetene som norske aktører kan delta i. Størst vekt vil vi legge på det europeiske forskningsområdet (ERA) og 6. rammeprogram da det er de to største initiativene i dag. Initiativ som vil være med å forme forskning i Europa.

Det europeiske forskningsområdet - ERA.

EU-kommisjonen lanserte initiativet til et felles europeisk forskningsområde, European Research Area (ERA) våren 2000⁶. ERA er et viktig virkemiddel for å nå Lisboa-erklæringens mål om å bli verdens ledende kunnskapsbaserte økonomi. Målet med ERA er å styrke forskningen i Europa og å utvikle forskningssamarbeidet med sikte på et indre marked for forskning i Europa. I "Towards a European Research Area"⁷ slår Kommisjonen fast at forskningsinnsatsen i Europa ligger klart etter Japan og USA og at det derfor er behov for tiltak på bred basis. Videre peker man på at Europa ikke har noen felles forskningspolitikk utover det som rommes av rammeprogrammene for forskning og utvikling.

Koplingen mellom nasjonal og europeisk forskning er en av de viktigste byggesteinene i ERA. ERA innebærer felles infrastruktur, kobling av eksisterende

⁶ Se "Towards a European research area" COM (2000) 6 final og "The european research area: providing new momentum" COM (2002) 565 final.

⁷ COM (2000) 6 final.

sentre for fremragende forskning og større forskermobilitet. Kommisjonen peker også på behovet for rekruttering til forskning, samt betydningen av å stimulere flere kvinner til en forskerkarriere for å kunne realisere ERA. Kommisjonen er også opptatt av sosiale og etiske forhold knyttet til forskning og behovet for et mer kunnskapsbasert næringsliv.

En måte å betrakte koordineringen av ERA på er å si at den består av tre ulike nivåer (se figur nedenfor). Det første nivået er koordinering av aktiviteter (prosjektnivå). På dette nivået er 6. rammeprogram og spesielt de nye instrumentene, integrerte prosjekter (IP) og Network of Excellence (NoE), viktige virkemidler. Prosjektene i 6. rammeprogram skal være banebrytende, forene de beste forskermiljøene i nettverk, åpne for internasjonale og nasjonale synergier og inkludere utdanning av unge forskere. Samarbeid mellom universitetsmiljøer og næringslivet blir sett på som svært viktig. Prosjektene må tilfredsstille tre hovedkrav: forskning, nettverksarbeid og utdanning og mobilitet, dvs. at prosjektene skal stimulere til utdanning av unge forskere ved fremragende forskningssentra, og utveksling av forskerpersonell.

Det andre nivået er koordinering av programmer. Et av de viktigste virkemidlene her er ERA-net, i tillegg kommer artikkel 169-prosjekter eller programmer. Artikkel 169-program/prosjekter innebærer kort at EU bevilger midler til initiativ/programmer som ikke alle medlemslandene deltar i. Så langt har det bare blitt satt i gang én artikkel 169-prosess. Imidlertid er størrelsen på den foreslåtte bevilgning nesten 150 ganger større en gjennomsnittlig prosjektbevilgning under 5. rammeprogram. Det bør legges til at prosessen for å sette i gang et artikkel 169-program/prosjekt er meget omfattende og Kommisjonen ønsker derfor ikke å bruke artikkel 169 for ”ofte”. Man ønsker å forbeholde muligheten som ligger i artikkel 169 til større og for Europa viktige initiativ⁸.

Det tredje nivået handler om å koordinere landenes policyer for på den måten skape plattformen for en felles europeisk forskningspolitikk. Sentralt på dette nivået er etableringen den åpne metoden for koordinering (OMC) som styringsmekanisme, benchmarking, evaluering og foresight. Artikkel 169 kan også spille en rolle på dette nivået i ERA.

⁸ Artikkel 169 i traktaten gir EU anledning til å støtte landenes felles implementering av forskningsprogrammer/aktiviteter. Se ”The Framework programme and the European Research Area: Application of the Article 169 and the networking of national programmes” COM (2001) 282 final.

ERA COORIDNATION SCENARIOS

	Coordination Activities	Information Exchange
Policy Coordination	<ul style="list-style-type: none"> • Foresight • Planning • Policy development • Evaluation • Benchmarling • 	<ul style="list-style-type: none"> • Policy/Strategy papers • Budget levels • Statistics • Benchmarking reports •
Programme Coordination	<ul style="list-style-type: none"> • (Joint) programme prep. • (Joint) Programme Coord. • (Joint) call for proposal • Programme monitoring • Dissemination • 	<ul style="list-style-type: none"> • Mapping state of art • Work programmes • Funding information • Best practice • Evaluation reports • Evaluation names • Rules of participation...
Activities Coordination	<ul style="list-style-type: none"> • Networking • Project Coordination • Joint Workshops • Collaboration • Standardisation • Dissemination • Innovation/Exploitation • 	<ul style="list-style-type: none"> • Mapping key actors • List of projects • Calendars of events • Directories • Standardisation • Project results • Brokers, venture caps • ...

(Peter Wintlev-Jensen, DG INFSO A2, Building up ERA, 9. april 2002⁹)

Det jobbes nå aktivt på alle tre nivåer. Det har kommet flere rapporter fra Kommisjonen våren 2003 som tar for seg ulike aspekter knyttet til realiseringen av ERA¹⁰, og handlingsplanen¹¹ for å nå ”3%-målet” ble lagt frem 30 april 2003. Kommisjonen arbeider nå sammen med CREST, for å etablere OMC som koordineringsmekanisme for ERA.

Andre virkemidler vil være med på å øke koordinering av internasjonale organisasjoner som EUREKA (Det europeiske industrirettede forskningssamarbeid), ESF (European Science Foundation) og CERN (European Organization for Nuclear Research). COST (Coopération européenne dans le domain de la recherche Scientifique et Technique), som koordinerer nasjonale forskningsaktiviteter i Europa gjennom nettverkssamarbeid i såkalte COST-aksjoner.

Det har blitt startet en ekspertgruppe som skal se på et eventuelt European Research Council (ERC). Et ERC ligger langt frem i tid, men diskusjonen er livlig og et

⁹ <http://www.tekes.fi/eu/eng/index.html>

¹⁰ F.eks. A Mobility Strategy for the European Research Area” (SEC (2003) 146) Council conclusions on progress made in the development of the European Research Area, ERA, and on providing it with new momentum (Ref. COM(2002) 565). The role of the universities in the Europe of Knowledge. COM (2003) 58, Innovation policy: updating the Union's approach in the context of the Lisbon strategy. COM(2003) 11 final, Life Sciences and Biotechnology - a Strategy for Europe - Progress report and future orientations. COM(2003) 96 final.

¹¹ ”Investing in research: an action plan for Europe” COM (2003) 226 final.

fremtidig ERC kan få en betydelig rolle i ERA, se f.eks. ESF position paper "New structures for the support of high-quality research in Europe", april 2003.

6. rammeprogram er i dag det viktigste og mest konkrete virkemiddelet i realiseringen av ERA. Arbeidet å realisere ERA pågår som nevnt for fullt, men det gjenstår mye før Europa er ett forskningsområde. ERA står også overfor store utfordringer knyttet til bl.a. underfinansiering, fragmentering og dårlige rammevilkår.

"Europe's research system cannot make its promised contribution to the Lisbon Strategy, unless we first tackle its structural weaknesses – in particular, its under-resourcing, unfriendly framework conditions and fragmentations". (Peter Kind, 13 februar 2003)

6. rammeprogram hadde sine første utlysninger 17. desember 2002 og de første søknadsfristene var i mars 2003. Det knytter seg stor spenning til utfallet av denne første runden, og da spesielt til de to nye instrumentene NoE og IP. ERA-net har sin første søknadsfrist 3 juni 2003. Når det gjelder OMC er man i dag enig om fem områder hvor man ønsker å bruke OMC og man arbeider som nevnt nå med hvordan man skal implementere OMC. Hva ERA konkret vil være om noen år er det ingen som vet i dag da det er nå ERA formes.

Mange små land ser ERA som en mulighet med hensyn til å styrke den nasjonale forskningen. Man ser også at ERA og ønsket om en felles europeisk forskningspolitikk vil gripe langt inn i den nasjonale forskningspolitikken. Derfor arbeider man nå med å posisjonere seg gjennom f.eks. å ta initiativ til felles forskningsfinansiering/ forskningsprogram i ERA-net sammenheng.

Andre programmer og initiativer i EU regi

6. rammeprogram er budsjettmessig det største programmet Norge kan delta i gjennom EØS-avtalen¹², men det er ikke det eneste. Vi vil ikke i noen større grad drøfte de andre programmene her. Men norske aktører kan, gjennom EØS-avtalen¹³ delta i 20 ulike programmer og aksjoner. I tillegg kommer 10 programmer og initiativ som er under vurderinger eller forberedelse¹⁴. Programmene spenner fra forskning og 6. rammeprogram til sivilberedskap og omfatter flere direktorater. Flere av programmene og aktivitetene inneholder også FOU-komponenter.

Det største antallet programmer og aksjoner finner man innen "Utdanning og ungdom" (9 programmer og aksjoner, inkl. Socrates, Leonardo og eLearning), deretter kommer "Informasjonssamfunnet" (4 programmer inkl. eContent og Monitoring of eEurope. For de fleste programmene finnes det, som nevnt tidligere allerede norske kontaktpunkter.

Dessuten er det mulig for norske aktører å konkurrere om forskningsrelevante kontrakter (EU-kommisjonens innkjøp - call for tenders). Denne muligheten

¹² 6. rammeprogram har et totalbudsjett på ca 130 milliarder norske kroner.

¹³ Se <http://secretariat.efta.int/Web/EuropeanEconomicArea/ParticipationInEUProgrammes> for ytterligere informasjon.

¹⁴ Se vedlegg 2 for en oversikt over samtlige programmer og vedlegg 3 for mer detaljert informasjon om de største programmene.

behandles ikke nærmere her, men kan være et relevant område å vurdere nærmere i forbindelse med eventuell etablering av et FOU-kontor.

Norske aktører og EUs FOU-initiativ

Det finnes uten tvil en rekke aktører som kan ha interesser knyttet til EUs ulike forsknings- og utviklingsinitiativ og dermed også til en eventuell etablering av et FOU kontor i Brussel. Interesser som grunner seg i ulike behov sett i relasjon til forskning og utvikling, fra å være potensielle søkere til EUs ulike forskningsprogram/aktiviteter, avtakere/brukere av forskningsresultater til å ha ulike mellommannsfunksjoner som å være informasjonsformidler i Norge. I tillegg kommer mer overordnede interessenter og aktører som departementene hvis interesser er knyttet til å se til at norske interesser ivaretas i forskningssamarbeidet med EU og at Norge får størst mulig avkastning på ressursene man skyter inn i EUs forskningssystem.

I dette kapittelet vil vi se på nærmere på noen av de mest sentrale norske aktørene i forhold til EUs FOU-initiativ både med hensyn til søkere/brukere, veilednings/rådgivningsapparatet og policynivået. I gjennomgangen har vi lagt vekt på noen sentrale elementer i 6. rammeprogram, som sett fra Brussel kan være av betydning for de ulike aktørene.

Norske søkere og brukere

I alt 68 land har deltatt i 5 rammeprogram. Kommisjonens oversikt over norsk deltakelse i 5. rammeprogram, som ble sendt til Norges forskningsråd i mars 2003 viser i alt 529 norske aktører deltok i 999 forskjellige prosjekter. I 250 av disse prosjektene var norske aktører koordinator. Ser vi nærmere på tallene fra Kommisjonen ser vi at instituttsektoren deltok i 564 prosjekter (mottok ca 43% av det totale EU bidraget), universitets- og høyskolesektoren deltok i 344 prosjekter (mottok ca 26% av det totale EU bidraget), mens norske bedrifter deltok i 132 CRAFT prosjekter (mottok ca 7% av det totale EU bidraget). I tillegg var 250 andre norske aktører herunder 150 bedrifter, representert i 372 prosjekter (mottok ca 23% av det totale EU bidraget). Men tallene for den norske deltakelsen øker fortsatt da det fortsatt inngås nye 5 rammeprogramskontrakter. En foreløpig oversikt laget av Forskningsrådet i mai 2003 viser at norsk aktører er med i 1017 prosjekter og norske koordinatorene i 279 prosjekter. Det innebærer Norge er på en tolvte plass når det gjelder land med flest koordinatorene.

Universitets høyskole- og instituttsektoren

Disse sektorene representerer i stor grad potensielle søkere/deltakere i EUs ulike forsknings- og utviklingsinitiativ.

Deler av sektoren har bygget opp et apparat i Norge. Universitetene har som nevnt tidligere allerede etablert EU/internasjonale kontorer som jobber med EUs ulike forsknings- og utdanningsprogrammer. De større høyskolene som høyskolene i Stavanger, Agder og Bodø har til en viss grad bygget opp et lignende apparat. Men man har kommet ulikt langt i arbeidet og fokus ligger i stor grad på utdanningsprogrammene og studentutveksling.

Når det gjelder instituttsektoren varierer også bildet, fra de som ikke har noen kompetanse knyttet til EUs FOU-initiativ til de som har god kompetanse og lang

erfaring på området. Dette henger mye sammen med det enkelte institutts erfaringer med og deltakelse i f.eks. 5.rammeprogram.

Det er rimelig å anta at UOH, og instituttsektoren fortsatt vil ha generelt behov for informasjon om:

- De ulike FOU-programmene/aktivitetene (faglig og virkemidler).
- Søknadsfrister.
- Partnersøk.

I tillegg kommer opplæring knyttet til f.eks. søknadsskriving.

Ser man på disse aktørene i forhold til 6. rammeprogram er rimelig å anta at de fleste norske koordinatorene i 6. rammeprogram vil finnes innen UOH og institutt sektoren. De nye instrumentene (IP og NoE) og konsortiene vil kreve langt større og mer komplekse konstruksjoner enn i 5. rammeprogram. Det settes langt større krav til konsortieledelse og koordinatorrollen endret seg bare for å nevne to momenter. Det innebærer nye utfordringen for aktørene (koordinatorene). Det vil kreves, for å kunne drive og lede et 6. rammeprogramskonsortium, en langt mer omfattende og profesjonell ledelse enn hva som var vanlig i 5. rammeprogram både med hensyn til den interne ledelsen og styringen av konsortiet og i forhold til Kommisjonen.

De nye virkemidlene IP og NoE er ikke bare større og mer kompliserte. De krever en helt annen institusjonell forankring enn de mer tradisjonelle virkemidlene som STREP¹⁵, og i forhold til hva som ble krevd under 5. rammeprogram. I den institusjonelle forankringen ligger behovet for en strategisk forankring på øverste nivå i organisasjonen. Denne typen forankring er i stor grad noe nytt for sektoren. En sektor som i stor grad har vært vant til å håndtere ”enkelt”-prosjekter. Utviklingen av en strategi for institusjonenes EU-FOU-engasjement og forankringen av de initiativ man velger å sett i gang eller velger å være med i, vil kreve kunnskap. Kunnskap om de forskningsstrategiske prosessene som til enhver tid pågår i Kommisjonen og andre EU institusjoner som CREST samt en evne til å tolke og håndtere kunnskapen.

Næringslivet

Norsk næringsliv består i all hovedsak av små og mellomstore bedrifter og langt de fleste norske bedriftene vil i henhold til Kommisjonens definisjon være å betrakte som små og mellomstor bedrifter, SMB^{16 17}. Kommisjonen legger stor vekt på næringslivets deltakelse og herunder betydningen av at små og mellomstore bedrifter deltar i de nye instrumentene IP og NoE. Ønsket om økt næringslivsdeltakelse må sees i lyset av Lisboa-strategiens mål om å bli den ledende kunnskapsøkonomien i verden, ”3%-målet” og at størstedelen av den nødvendige vekst i FOU-bevilgningene forutsettes å komme fra næringslivet.

¹⁵ Specific Targeted Research Projects, en videreføring av den tradisjonelle prosjektformen under 5. rammeprogram.

¹⁶ I EU-sammenheng er SMB definert som en bedrift med færre enn 250 ansatte, en omsetning mindre enn 40 mill. euro, en balanse mindre enn 27 mill. euro. Dessuten kan en større bedrift/konsern ikke ha en eierandel større enn 25 % i vedkommende SMB.

¹⁷ 2744 bedrifter av i alt 430942 bedrifter i Norge har flere enn 100 ansatte (Kilde SSB, tallen er fra 2002)

Næringslivets rolle i EUs forsknings- og utviklingsprogram er på mange måter todelt. Programmene og initiativene henvender seg til næringslivet som deltakere - man ønsker bedrifter som søker eller aktive partnere i prosjektene. Den andre rollen er avtakerrollen - Næringslivet som bruker av forskningsresultater.

Det vil i utgangspunktet være få norske bedrifter som vil kunne ta på seg oppgaven det er å stå som søker (stå som koordinator) til 6. rammeprogram med unntak av CRAFT prosjekter. Men 6. rammeprogram åpner for muligheten for næringslivsorganisasjoner¹⁸ til å delta i de nye virkemidlene IP og NoE, noe som ikke var mulig i 5. rammeprogram. Dette kan bidra til å øke deltakelsen fra norsk næringsliv. Dessuten har en i flere sammenhenger, for eksempel i realiseringen av den første artikkel 169-initiativet, EDCTP, behov for næringslivets aktive bidrag til realisering av initiativet.

Om man skal lykkes med å mobilisere næringslivet er det rimelig å anta at sektoren har et informasjons- og veiledningsbehov knyttet til mulighetene for å delta. Det innebærer et generelt behov for informasjon om mulighetene og et mer spesifikt behov om hvordan man kan delta gjennom f.eks. FOU-miljøer og hvordan man kan komme i kontakt med miljøene.

Et annet viktig moment for de fleste bedrifter som deltar i 6. rammeprogram prosjekter vil være intellektuelle eiendomsrettigheter (IPR). IPR regulerer bruken av resultatene fra et prosjekt. Resultater som kan danne utgangspunkt for kommersielle produkter. Kompetanse på dette området og evnen til å håndtere problemstillinger knyttet til IPR vil være avgjørende for rammeprogrammets suksess sett fra næringslivets side.

Offentlig sektor

Foreløpige tall viser at offentlig sektor f.eks. direktorater, sykehus, kommuner osv i begrenset grad har vært direkte involvert i 5. rammeprogramprosjekter. Der de har vært involvert har det stort sett vært på brukersiden.

Offentlig sektors rolle i innovasjon fremheves i kommunikasjonen "Innovation policy: updating the Union's approach in the context of the Lisbon strategy"¹⁹. Kommisjonen peker på to roller for offentlig sektor i innovasjon. Det første er den tradisjonelle "policy maker" og policy gjennomfører rollen. Den andre rollen er offentlig sektor som utgangspunkt for og bruker av innovasjoner inklusive FOU-baserte innovasjoner²⁰. Denne erkjennelse bygger på det faktum at Europa har en stor offentlig sektor som er en betydelig aktør i arbeidet for å nå Lisboa-strategiens mål. Det kan innebærer at også norsk offentlig sektor vil ha et økende behov for generell EU-kompetanse og EU FOU-kompetanse. Offentlig sektors fremtidige rolle i EUs FOU-initiativ kan også sees i forhold til den betydning Kommisjonen legger regionenes rolle i ERA²¹.

¹⁸ ... enterprise groupings which represent large communities of SME may play an active role in the new instruments will contribute to reaching the above-mentioned objective (Work programme – integrating and strengthening the European Research Area, side 4).

¹⁹ COM (2003) 11 final.

²⁰ I handlingsplanen for å nå 3%-målet (COM (2003) 226 final) peker Kommisjonen bla. på betydningen offentlige innkjøp kan som utgangspunkt for innovasjoner.

²¹ The regional dimension of the European research area COM (2001) 549 final.

Virkemiddel apparatet

I St.prp. nr 51 (2002-2003) understrekes virkemiddelapparatets betydning for økt innovasjon i næringslivet. Sett i forhold til 6. rammeprogram vil grad av kontakt med rammeprogrammet være ulike, avhengig av hvilken del av virkemiddel apparatet man ser på. I St.prp. nr. 51 (2002-2003) foreslås det at fra 1. januar 2004 opprettes en ny enhet for innovasjon og internasjonalisering basert på virkemidlene i dagens SND, Norges Eksportråd og Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO). Gitt at dette iverksettes som foreslått, vil denne nye enheten også kunne spille en viktig rolle i forhold til ERA, rammeprogrammet og tilgrensende aktiviteter. I denne korte gjennomgangen skal vi se på to sentrale virkemiddel institusjoner i den kommende enheten, bestående av SND, Norges Eksportråd, SVO og Norges forskningsråd.

Norges forskningsråd er i denne sammenhengen i en særstilling. Forskningsrådet har det operative ansvar for 6. Rammeprogram, noe vi skal komme tilbake. Men Forskningsrådet har også interesser knyttet til 6. rammeprogram og ERA som forskningsfinansierende institusjon, og som forskningspolitisk og strategisk aktør. Som forskningsfinansierende institusjon har Forskningsrådet interesser knyttet til rammeprogrammet gjennom at man på kort sikt kommer til å bidra til å delfinansiere norsk deltakelse i rammeprogramprosjekter. På lengre sikt vil Forskningsrådet gjennom ERA-net, også kunne komme til å finansiere prosjekter hos utenlandske FOU-miljøer over sine budsjetter.

Forskningsrådet har som forskningspolitisk og strategisk aktør også klare interesser knyttet til ERA og ERA-net med hensyn til å åpne opp norske forskningsprogrammer for utenlandsk deltakelse, stimulere norske FOU-miljøer til å søke midler fra utenlandske forskningsprogrammer og å fremme norske forskningsinteresser i en europeiske forskningspolitisk sammenheng.

Forskningsrådet er ikke den eneste virkemiddelaktøren med interesser knyttet til 6. rammeprogram og ERA. SND/Norge eksportråd/SVO har også interesser knyttet til rammeprogrammet, f.eks. CRAFT som retter seg direkte til SMB (inkl mobilisering av SMB).

Innovasjonsdimensjonen er i ferd med å bli mer eksplisitt i rammeprogrammet og i ERA; forkortelsen ERIA (European Research and Innovation Area) brukes nå oftere og oftere og betydningen av kommersialisering (bruke av forskning/forskningsbaserte innovasjoner) har vært fremhevet siden lanseringen av ERA og rammeprogrammet. Med det som utgangspunkt er det ikke usannsynlig at SND/Norges eksportråd/SVO sine interesser i forhold til rammeprogrammet vil øke og gå utover CRAFT.

Integrerte prosjekter (IP) kan f.eks. bli et viktig kopleingspunkt til 6. rammeprogram for SND/Norges eksportråd/SVO. Dette er et virkemiddel som har en tydelig næringslivskomponent. Det vil igjen kunne kreve ytterligere kompetanse om EUs FOU-initiativ i denne delen av virkemiddelapparatet, i tillegg til kunnskap om programmer som DG Entreprises "Multi-annual programme for enterprise and entrepreneurship, and in particular for small and medium-sized enterprises".

Departementene

Departementenes rolle i EUs rammeprogram skiller seg fra de som er nevnt ovenfor. Departementenes interesser og ansvar ligger først og fremst på det overordnede og

politiske nivået. Departementene er i liten grad en operativ aktør, dvs man er i liten grad direkte i inngrep med den operative gjennomføringen av programmene. Et unntak i så måte har vært forberedelsene av artikkel 169-initiativet EDCTP²², noe som bl.a. er begrunnet i dette initiativets nasjonale karakter, dvs. at det i praksis også stilles krav til nasjonal koordinering av hjemlige aktiviteter. Andre initiativ av mer strategisk karakter kan kreve dypere involvering av departementene en hva vi har sett under 5. rammeprogram. Men departementene er samtidig dypt involvert i iverksettingen av rammeprogrammet gjennom sin deltakelse i komitologien. Departementene deltar i alle de 15 komitesammensetningene som finnes for 6. rammeprogram.

Det norske veilednings- og støtteapparatet i dag

Før vi ser nærmere på veiledningsapparatet i Norge kan det være hensiktsmessig å gi en kort fremstilling av strukturen for iverksettelse av rammeprogrammet. EU-Kommisjonen ved DG Research har hovedansvaret for iverksettelse av rammeprogrammet, men også andre Generaldirektorater har ansvar, DG Information Society har fått delegert ansvaret for Information Society Technologies området. DG Enterprise er involvert bl.a. i SMB og innovasjonsaktivitetene, DG Energy and Transport har delt ansvar med Research på sine fagområder, det samme gjelder for DG Fishery m.fl. Rammeprogrammet iverksettes sammen med medlemslandene og assosierte land i komitologiordningen, som har to overordnede komiteer som møtes i til sammen 15 sammensettinger. Norge deltar fullt ut i denne ordningen med to personer i hver sammensetting og hvor våre representanter har observatørstatus, dvs. ikke stemmerett. Ved siden av at departementene er representert i komiteene, har Forskningsrådet deltakelse i nesten alle. Forskningsrådets deltaker vil som hovedregel også være National Contact Point (NCP) for den tematiske sammensetningen en møter i, der det er praktisk, jf. nedenfor.

Universitetene, enkelte høgskoler og institutter har som nevnt bygd opp kompetanse på EUs FOU- og utdanningsprogrammer. Men Norges forskningsråd er den største og mest sentrale aktøren med hensyn til veiledningsapparatet i Norge. I tillegg kommer EURO-Info-Centre. I dette avsnittet vil vi kort se på disse tre av aktørene med hensyn til veiledning og informasjon knyttet til EUs forskningsinitiativ.

Dette er ikke de tre eneste aktørene. Utover forskningsprogrammene og veiledningsapparatet knyttet til det har TI (Teknologisk institutt) ansvaret for LEONARDO DA VINCI Norge og SIU (Senter for internasjonalt universitetssamarbeid) er nasjonal koordinator for SOCRATES og underprogrammene Comenius (skole og lærerutdanning), Erasmus (høyere utdanning), Grundtvig (voksenopplæring). I tillegg kommer støtteprogrammene Lingua (språkopplæring), Minerva (IKT i utdanning), Arion-tiltaket (observasjon og innovasjon). Mange av de andre programmene og aktivitetene norske aktører kan delta i har også kontaktpersoner eller organisasjoner i Norge.

Det finnes utover de som er nevnt ovenfor en rekke andre institusjoner og organisasjoner som driver EU-informasjon og veiledningsarbeid. Et eksempel er Hordaland fylkeskommunes Europakontor. Kontoret ble etablert i 1996 og er en del av fylkeskommunens avdeling for regional utvikling. Formålet med kontoret er å

²² The European and Developing Countries Clinical Trials Partnership.

stimulere næringsliv, skoler, kulturinstitusjoner og andre til å bruke de mulighetene til økt internasjonal samarbeid som ligger i EØS-avtalen.

EU ForskningsInfo

EU ForskningsInfo som er en del av Norges forskningsråd, har et nasjonalt informasjons- og markedsføringsansvar for EUs forskningsprogrammer, og organiserer de norske nasjonale kontaktpunktene (NCP'ene). Formålet med EU ForskningsInfo er å stimulere norske forskere, institusjoner og bedrifter til å delta i EUs rammeprogrammer. Det gjøres gjennom informasjon, rådgivning og kurs. Man hjelper også miljøene til å finne samarbeidspartnere i Europa.

NCP'ene er "Kommisjonens forlengede arm" i Norge, og arbeider sammen med EU ForskningsInfo for at norske forskningsmiljøer skal få best mulig informasjon om deltagelsen og utviklingen av rammeprogrammene. NCP-ordningen består av spesielle kontaktpersoner som har ansvar for hvert av de tematiske områdene og de tverrgående aktivitetene i rammeprogrammet. Disse kontaktpersonene er satt til å hjelpe norske forskningsmiljøer og bedrifter som vil delta i 6. rammeprogram.

Universitetenes internasjonale kontorer

De fire universitetene har etablert egne enheter som skal informere og veilede sine respektive forskningsmiljøer om hvilke muligheter som finnes når det gjelder EU FOU, herunder 6. rammeprogram. Kontorene har også en koordinerende funksjon samt at de skal bidra til administrasjonen av prosjekter.

Euro Info Centre

Kommisjonen etablerte i 1987 prosjektet Euro Info Centre (EIC). Det finnes i dag fem EIC'er i Norge. I utgangspunktet har EIC'ene ikke i oppgave å informere/veilede om rammeprogrammene, men å ivareta bedriftenes behov for informasjon og kunnskap om de nye regler, forskrifter, program og politikk som det indre markedet fører med seg, samt hjelpe å finne partnere i landene som er med i EIC-samarbeidet. I praksis har flere av EIC'ene bygd opp kompetanse på rammeprogrammene og driver en viss informasjons- og veiledningsvirksomhet knyttet til rammeprogrammet og andre FOU programmer og initiativ. EIC Sør fungerer også som informasjons- og kontaktpunkt for eContent.

Norske representasjoner i Brussel

At Norge ikke har et FOU-kontor i Brussel innebærer ikke at det ikke finnes norske representasjoner som også omfatter FOU. Man kan si at det finnes tre typer norske "EU representasjoner" i Brussel i dag. Norges representasjon i form av EU-delegasjonen, ulike regioners representasjoner (regionkontor) og ulike bedrifters og organisasjoners representasjoner som Telenor, Norsk Hydro, NHO, LO og Kommunenes Sentralforbund.

Denne gjennomgangen vil ta for seg de to først nevnte og særlig regionkontorene. Dermed ikke sagt at ulike bedrifters og organisasjoners representasjoner ikke er viktige og kan spille en rolle i en FOU-sammenheng. Men deres primære målgruppe er den egne bedriften/organisasjonen eller organisasjonens medlemmer. Grunnen til at vi i gjennomgangen har valgt å vie regionkontorer såpass stor oppmerksomhet er at en rekke norske regioner har etablert eller er i ferd med å etablere egne kontorer i Brussel, f.eks. åpnet to norske regionkontorer i mai 2003. At regioner etablerer egne

kontorer i Brussel er ikke noe nytt, snarere tvert imot. Nærmere 200 regioner oppgis nå å ha representasjoner i Brussel²³.

Det som gjør de norske etableringene spesielle er at det her er snakk om regioner fra et land som ikke er med i EU og dermed ikke har de samme muligheter og rettigheter som regioner fra medlemsland til å delta i EUs ulike initiativ. Imidlertid er 6. rammeprogram og ERA et av områdene hvor regionene som andre norske aktører kan delta. Som vi vil se av gjennomgangen av kontorene og etableringene som er på vei så nevnes direkte eller indirekte, forskning og utvikling og 6. rammeprogram som et område man vil satse på.

Norges delegasjon til EU

EU-delegasjonen har per mai 2003 44 ansatte hvor 16 av de 28 diplomatene er sendt fra fagdepartementene og er såkalte fagråder. I dag er det stasjonert en forskningsråd ved delegasjonen. Forskningsråden er fagråd sendt ut fra NHD og rapporterer tilbake til NHD, men også til UFD og Forskningsrådet, som man har et meget nært samarbeid med. Internt i EU-delegasjonen er det samspill og koordinering i forhold til andre fagråder, f.eks. m. helseråden når det gjelder norsk deltakelse i European and Developing Countries Clinical Trials Partnership, EDCTP. Forskningsrådets primære oppgave er å ivareta norske forskningsinteresser på et overordnet nivå og ikke bistå enkelt prosjekter eller forskere. Men en rekke FOU-miljøer og aktører besøker Delegasjonen for å få informasjon og veiledning om EUs forskningsprogram og aktiviteter. Fraværet av et norsk FOU-kontor i Brussel innebærer med andre ord at forskningsråden må ta på seg oppgaver som ville kunne håndteres av et eventuelt FOU-kontor.

EU-delegasjonen tok i 2000 initiativet til Norsk Forsknings- og Innovasjonsforum i Brussel²⁴. Forumets formål er å fremme norsk forskning og teknologisk innovasjon i det europeiske forskningsområdet (ERA) og EU med Brussel som plattform. Forumet arrangerer temamøter 3-4 ganger i året med deltakelse fra Norge, Kommisjonen og andre internasjonale og Brussel-aktører. Over 1100 har deltatt i Forumets møter siden starten, hvor temaene spenner over alle deler av rammeprogrammet og ERA. Ca 200 presentasjoner er holdt, hvorav over halvparten er holdt av EU-Kommisjonen eller andre internasjonale aktører. Forumet er i dag et nettverk og en møteplass med over 500 registrerte medlemmer.

Ambassadøren er Forumets formann med forskningsråden som daglig leder. Et arbeidsutvalg bestående av norske Brusselaktører samt lederen av EU ForskningsInfo, er rådgivende for EU-delegasjonen og forbereder Forumets møter. Forumet ønsker å være et dynamisk kunnskapsnettverk i ERA og ser det kommende ERA-Forum²⁵ i Norge som sitt søster-Forum. Forumet samarbeider med Norsk Forsknings- og Teknologiforum i USA.

²³ Åse Erdal (KS Brusselkontor) ”Ståsted Brussel – Utviklingstrekk i regionenes Europa” Møre og Romsdal – mulighetenes region” Region konferansen, Molde 31.okt – 1 nov. 2002.

²⁴ Tidligere Norsk forsknings- og IT forum i Brussel.

²⁵ ERA-Forum vil bli koordinert av Norges Forskningsråd v. EU ForskningsInfo.

Norske Regionkontorer

I dette avsnittet vil vi kort se på de ulike regionkontorene, hvem som står bak, formålet med de ulike kontorene, hvilke tjenester/funksjoner de tilbyr eller ser for seg å tilby, bemanning og økonomi.

Det finnes i dag fire norsk regionkontor – Stavanger-regiones Europakontoret, Mid Scandinavia European Officet (Trøndelagsregionens Europakontor) som er et samarbeid med Mid Sweden og som har en person pluss en trainee (student) i Brussel. Nordland fylkeskommunens Nordland European Office, som er et samarbeid med North Sweden European Office og som også har en person stasjonert i Brussel og Vest-Norges Brusselkontor som åpnet 7 mai 2003.

Stavanger-regionens Europakontor

Kontoret ble opprettet høsten 1993 av Stavanger Kommune, Sandnes Kommune, Rogaland Fylkeskommune, Rogalandsforskning, Forus Næringspark og Lyse Energi. Følgende samarbeidspartnere har senere sluttet seg til kontoret: Haugesund Kommune, Karmøy kommune, Høyskolen i Stavanger og Høyskolen Stord Haugesund.

Målsetningen med kontoret er å hjelpe regionen til å lykkes i sin internasjonale aktivitet i relasjon til EU og Europa. Målsetningen skal oppfylles gjennom at man:

- Betjener alle brukere i regionen, men med næringsliv og kunnskapsinstitusjoner som prioritert gruppe.
- Overvåker og sprer kunnskap om utviklingen i EU og Europa.
- Følger opp og hjelper til med å utnytte støtteordninger i EU.
- Organiserer kurs for å styrke regionens evne til å arbeide med Europa .
- Skaper og utvikler nettverk hjemme i regionen og mot andre europeiske regioner.

Kontorets hovedtjenester er følgende:

EU og Europakunnskap:

- Organisere seminarer i Brussel og andre europeiske byer.
- Holde foredrag om europeiske emner.
- Nyhetsbrevet ”Nytt fra Brussel”.
- Gi direkte svar på EU-spørsmål.

Markedshjelp europamarkedet:

- Søke etter strategiske partnere og kunder.
- Gjennomføre raske markedsundersøkelser.
- Svare på EU-relaterte spørsmål.

EU-programmer:

- Presentere muligheter i programmene.
- Gjennomføre Pre-screening av prosjekter.
- Søke etter EU-partnere.
- Organisere kurs i søknadsskriving.
- hjelpe til med EU-søknad.

Regionalt samarbeide for fylket og kommuner:

- Søke etter europeiske regioner.
- Gjennomføre første kontakt og kunnskapsinnsamling om regioner.
- Utvikle og gjennomføre seminar og møter mellom regioner.

- Hjelpe til med strategi for slikt samarbeide.

Kontoret har i dag to faste medarbeidere, i tillegg har man en trainee ved kontoret.

Europakontoret (Trøndelagskontoret)

Trøndelagsfylkene opprettet i november 2001 Europakontor i Brussel. Kontoret er et samarbeid med Jämtland og Västernorrland län. Bak kontoret står Nord-Trøndelag fylkeskommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune, Steinkjer kommune, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelagsforskning. I styringsgruppen for kontoret sitter utover eierene også representanter for prosjektet "Eksportsatsing Trøndelag" og fra Euro info center Trøndelag. I første omgang var det snakk om en prøveperiode ut 2002. Denne prøveperioden er nå forlenget ut 2003.

Målet med opprettelsen er at kontoret skal være et redskap for lokale og regionale myndigheter i forbindelse med internasjonalisering av midtskandinaviske bedrifter. Europakontoret har tre hovedarbeidsområder:

- Kontoret skal være et redskap for regionale og lokale myndigheter bla. for å komme bedre i inngrep med de programmer man som norsk kan delta i f.eks. SOKRATES, LEONARDO og INTERREG.
- Kontoret skal bistå de mindre regionale FOU-miljøene f.eks. bidra med praktisk kunnskap om søknadsprosessen og organisering/gjennomføring av forskningsprosjekter innen EU. Man legger her opp til et samarbeid med Stavanger-regionens Europakontor.
- Kontoret skal bidra til internasjonaliseringen av trønderske bedrifter.

Det kan være interessant å merke seg at næringslivet var den største brukergruppen det første året kontoret var i drift²⁶. FOU-miljøene har benyttet seg av kontoret. Man har her også henvist miljøene videre til det svenske EU/FOU rådets kontor i Brussel.

2003-budsjettet for kontoret er på kr. 950.000. Kontoret leier lokaler i den svenske kooperasjonens lokaler. Det er en ansatt ved Europakontoret i tillegg kommer en trainee (student).

Nordland European Office

Nordland fylkeskommune inngikk 1. januar 2003 en samarbeidsavtale med Nord-Sveriges kontor - North Sweden European Office²⁷. Avtalen innebærer blant annet at fylkeskommunen disponerer et kontor, og en person ansatt i fylkeskommunen er stasjonert i Brussel. Den offisielle åpning av kontoret skjedde 7. mai 2003.

Kontoret skal være et serviceorgan for Nordlandssamfunnet ved å tilby:

- informasjon,

²⁶ Intervju med Stein Ivar Mona, daglig leder av Europakontoret, Interreg.no og Nord-Trøndelag fylkeskommune Fylkesutvalgs sak nr 107/2002.

²⁷ North Sweden European Office är Norrbottens och Västerbottens läns gemensamma EU-kontor. Det ble etablert i 1997. Syftet med verksamheten är att verka för att Norrbotten och Västerbotten skall bli en aktiv och kompetent region inom ramen för europasamarbetet. North Sweden är ett samverkansprojekt mellan Norrlandsfonden, Landstingen, Länsstyrelserna, Kommunerna, Företagarnas Riksorganisation och Handelskamrarna i Västerbotten och Norrbotten samt Luleå Tekniska Universitet och Umeå Universitet.

- kompetanse og
- hjelp til partner søk
(Nordland fylkeskommune Fylkestingssak 88-2002).

Primært skal kontoret bidra med mer og bedre informasjon og økt kompetanse om europeisk samarbeid og mulighetene som finnes innen EUs programmer. Kontoret er en del av samarbeidsavtalen med North Sweden European Office. Avtalen omfatter også kompetanseoppbygning gjennom kurs og seminarer og informasjonsutveksling innen områdene regionalpolitikk, den nordlige dimensjonen, næringslivs- og kommunikasjonsprosjekt, utdanning og entreprenørskap.

Avtalen gjelder i første omgang for ett år (2003). Utover lønn til en person i Brussel, er budsjettet på omlag kr 450.000. Det skal dekke leie, reiser ol. Avtalen omfatter i dag en arbeidsplass, men det åpnes for ytterligere en arbeidsplass om Fylkeskommunen ønsker det. Selv om dette er en samarbeidsavtale, ønsker fylkeskommunen å profilere det som et fylkeskommunalt kontor og ikke som en del av North Sweden European Office.

Vest-Norge kontoret

Bergen kommune tok i mars 2002 initiativet til å se på muligheten for å etablere et Vest-Norge kontor i Brussel. Bystyret i Bergen vedtok 16. september 2002 å etablere et kontor i Brussel. Ambisjonen var å favne videre enn Bergen og i dag står Vestlandskommunene Austrheim, Bergen, Fjell, Giske, Kvam, Lindås, Sund, Øygarden, Ålesund samt Hordaland, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane fylkeskommuner bak representasjonskontor for Vest-Norge i Brussel. I tillegg legger man opp til å invitere resten av kommunene i Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal samt Rogaland fylkeskommune i til å delta i etableringen. Kontoret åpnet 6. mai 2003.

Brusselkontoret har som formål å fremme vestnorske fellesinteresser, næringslivs-, FOU-, kultur- og offentlige interesser samt markere Vest-Norge som en egen region med felles økonomiske og kulturelle bånd.

Kontorets hovedoppgaver vil være å:

- Synliggjøre Vest-Norge som en interessant samarbeidspart for andre regioner i Europa.
- Fungere som en "lyttepost" og "døråpner" mot institusjonene i EU.
- Formidle informasjon om det som skjer i EU/EØS som er av særlig interesse for Vest-Norge.
- Identifisere EU-programmer og -prosjekter av interesse for Vest-Norge.

Kontoret er organisert som et aksjeselskap som eies av en forening der alle medlemmene er med. Det norske aksjeselskapet er igjen ansvarlig for hjemmeapparatet og for Brusselkontoret. Finansieringen baserer seg på en årlig medlemsavgift som er et fast kronebeløp pr innbygger i kommunen. Budsjettet for 2003 er på 2,5-3 millioner kroner.

Norske regionkontorer ”underveis”

Flere norske regioner - kommuner og fylkeskommuner er i ferd med å etablere kontorer eller samarbeidsavtaler, eller ser på mulighetene for å etablere representasjoner i Brussel.

Osloregionskontor

Oslo kommune har tatt initiativet til å etablere et kontor for Osloregionen. Planen er å åpne et regionkontor i Brussel i september 2003. Kontoret planlegges samlokalisert med West Sweden kontoret²⁸ i Brussel. I første omgang ser man for seg å ha to personer plassert i Brussel, men at antallet personer vil kunne øke bl.a. utfra av hvor mange kommuner, fylkeskommuner og andre som ønsker å delta i initiativet.

Det er Oslo kommune som har tatt initiativet til kontoret. Men man ønsker å involvere hele Østlandsregionene, dvs. Vest- og Østfold, Buskerud, Telemark, Akershus, Hedmark og Oppland både på fylkeskommunalt nivå og kommunalt nivå. Alle vil bli invitert til å delta. Men hvor mange som kommer til å delta vet man ikke per i dag.

Fokuset for kontoret vil ligge på ”politikk nivå” og ikke på f.eks. næringslivet. Man ønsker gjennom kontoret å markere Osloregionen, styrke deltakelsen i de programmer man kan delta i, herunder også 6. rammeprogram. Man ønsker også å styrke deltakelsen i ulike organisasjoner som EURO CITY, bl.a. gjennom å bruke kontoret som sekretariat. Men det gjenstår fortsatt mye når det gjelder hvilke tjenester kontoret skal tilby, blant annet utifra at man ikke vet hvem som kommer til å delta.

”Troms”

Troms fylkeskommune vedtok i februar 2003 å se nærmere på mulighetene for en representasjon i Brussel. Blant annet i relasjon til Fylkeskommunens medlemskap i ulike europeiske organisasjoner og et behov for økt EU kompetanse.

”Knutepunkt Sør”

Knutepunkt Sør som består av 6 Sørlandskommuner, Kristiansand, Vennesla, Søgne, Songdalen, Lillesand og Birkenes er i ferd med å inngå en samarbeidsavtale med danske Århus regionkontor²⁹. Man legger i første omgang ikke opp til å ha en egen representant i Brussel.

”Hedmark og Oppland”

Det pågår en diskusjon i de to innlandsfylkene vedrørende å etablere et kontor i Brussel, og da i samarbeid med bla. NHO og SND i de to fylkene. Men det finnes i dag ingen konkrete planer. Oppland fylkeskommune har satt ned en intern utredningsgruppe som skal se nærmere på saken. Begge fylkene har fått tilbud om å være med i Osloregionskontor.

²⁸ West Sweden, Västsveriges EU- och Representationskontor är ett samarbete mellan 67 västsvenska kommuner, två landsting, samt Västra Götalandsregionen. Samarbetet är öppet för alla kommuner inom landstingen i Värmlands och Hallands län, samt inom Västra Götalandsregionen. Västsveriges EU- och representationskontor bildades 1992 av 65 västsvenska kommuner i SNORP-län.

²⁹ Århus-kontoret har tre faste medarbetare pluss en praktikant, i tillegg kommer personer på kortere studie/prosjektopphold. Bak Århus kontoret står Århus amt og 10 kommuner. Kontoret er organisatorisk en del av næringsavdelingen i Århus kommune.

FOU-kontorer i Brussel – oversikt og erfaringer

Elleve EU-land har i dag egne FOU-kontorer i Brussel. Tre av søkerlandene har etablert egne FOU-kontorer. I tillegg har Sveits, Israel og Tyrkia FOU-kontorer i Brussel, og Litauen ser på mulighetene for å etablere et FOU-kontor. Britiske UKRO var det første FOU-kontoret. Det ble etablert i 1991. Men Storbritannia hadde et kontor i Brussel allerede i 1984. Mange av de andre kontorene ble etablert på midten av 90-tallet.

FOU-kontorenes hovedformål er å bidra til økt deltakelse i europeiske forskningsprogrammer og aktiviteter, samt til en viss grad tilsvarende for utdanningsprogrammene. Virkemidlene for å nå målet har i hovedsak vært å informere FOU-miljøene direkte eller via veiledningsapparatet i hjemlandet om mulighetene som finnes. I tillegg kommer ulike former for kontaktarbeid overfor Kommisjonen eller andre relevante aktører. De fleste kontorene tilbyr også en viss fysisk infrastruktur i form av møterom og kontorfasiliteter. Flere arrangerer også ulike former for konferanser og kursopplegg selv, eller i samarbeid med aktører i hjemlandet. Vi skal se senere at rollen som ”informatør” er i ferd med å endres i lyset av etableringen av ERA.

Gitt formålet til kontorene, retter kontorene seg mot FOU-sektoren og til en viss grad offentlig forvaltning som forskningsråd og departement/offentlig forvaltning. Få kontorer oppgir næringslivet som en egen målgruppe og når det gjøres er det som oftest snakk om kommersielle FOU-institusjoner eller næringslivets/ bedriftenes FOU-avdelinger/laboratorium.

Kontorene er i stor utstrekning fullfinansiert av ulike offentlige myndigheter og/eller sammenslutninger av universiteter, avhengig av hvordan FOU-sektoren og systemet er organisert i respektive land. Det innebærer også at tjenestene i de fleste tilfellene er gratis for den individuelle bruker. UKRO er unntaket når det gjelder finansieringen av virksomheten. Man har et system med medlemskap og en årlig medlemskontingent (ca kr 30.000 p.r. år). UKRO har også valgt å prise noen av sine kurs. Men det kan være på sin plass å understreke at UKRO ikke er et eksklusivt medlemskontor. Det har også basistjenester som er åpne for alle og som er gratis.

Organisatorisk er samtlige kontorer bortsett fra tyske KOWI en del av en av organisasjonene som står bak. I praksis innebærer det at ingen kontorene i Brussel er egne selskaper eller stiftelser bortsett fra KOWI. KOWI er et eget selskap med majoriteten av tyske forskningsinstitusjoner på eiersiden.

FOU-kontorene og 6. rammeprogram

FOU-kontorene har hatt en sentral plass i 5. rammeprogram. Flere av kontorene ble opprettet nettopp med sikte på 5. rammeprogram. De har også fått en sentral rolle i 6. rammeprogram. Flertallet av kontorer har selv en eller flere NCP-funksjoner eller er nært knyttet opp mot NCP-apparatet i hjemlandet. Men også her finnes det unntak. Et unntak er UKRO som har forholdsvis liten kontakt med NCP-apparatet i Storbritannia, bortsett fra at man selv er NCP for mobilitet. Her ligger også den største

forskjellen mellom kontorene – relasjonen til hjemlandet og kontorets rolle/posisjon i FOU-systemet³⁰ i hjemlandet, noe vi skal komme tilbake til.

Sett i forhold til ERA arbeider kontorene primært med nivået ”koordinering av aktiviteter” det vil si at man arbeider i hovedsak med 6. rammeprogram og instrumentene IP, NoE, STREPS osv. og i mindre grad i forhold til strategiske initiativer/plattformer, ERA-net og artikkel 169-initiativ. Men flere av kontorene, som SwissCore (Sveits) og The Swedish EU-R&D Council, og nederlandske NEST og til en viss grad finske FiLi, er i ferd med å innta en mer proaktiv rolle enn hva som var tilfellet under 5. rammeprogram. Det vil si man har ønske om å gå mer aktivt ut å profilere hjemlandets egne FOU i en europeisk sammenheng - en ERA sammenheng. Det vil i såfall innebære at kontorene får en klarere strategisk rolle enn hva man hadde under 5. rammeprogram, hvor mange av kontorene var passive ”informasjonsinnsamlere”.

Ny kontorer og kontorer ”underveis”

Belgias flamske FOU-kontor (the Flemish contact point) ble medlem i IGLO i januar 2003. På tross av navnet er dette kontoret også kontaktkontor for den franske delen av Belgia. Men på grunn av Belgias oppdeling i regioner er det ikke NCP for den franske delen, og heller ikke for Brussel. Det innebærer at kontoret ikke har den veiledningsfunksjonen overfor bedrifter eller universiteter i disse to regionene som det har i den flamske delen av Belgia.

Tyrkia åpnet et interim-kontor i april 2003 (Turkish Research and Business Organisation, TUR&BO) og er nå medlem av IGLO. Planen er å åpne et permanent kontor i løpet av våren/sommeren 2003. Bak etableringen av kontoret står bla. det tyrkiske forskningsrådet og det tyrkiske direktoratet for utvikling av små og mellomstore bedrifter. Litauen ser også, som nevnt, på mulighetene for å åpne et FOU-kontor i Brussel.

Forskningsstyrelsen i Danmark vurderte våren 2003 om man skulle etablere et dansk FOU-kontor. Saken ble behandlet i Forskningsforumet 19. mars 2003. Forskningsforumet ønsket å etablere et FOU-kontor. Men etter en diskusjon med det danske finansdepartementet valgte man på grunn av økonomiske årsaker knyttet til stillingshjemler, å ikke åpne et FOU-kontor i Brussel i denne omgang.

FOU kontorer i Brussel – fire eksempler

Vi har i denne rapporten sett nærmere på fire FOU-kontorer, det sveitsiske kontoret (SwissCore), det svenske kontoret (EU/FOU-rådets Brusselkontor), det finske kontoret (FiLi) og det britiske kontoret (UKRO). I gjennomgangen av kontorene har vi sett nærmere på hvem som står bak kontoret, koplingen til veilednings/rådgivingsapparatet i hjemlandet, hovedmålgruppe(r) og hovedaktiviteter, bemanning og forholdet til eventuelle regionkontorer.

³⁰ Med FOU-systemet menes her samtlige aktører involvert i forskning og utvikling, departement med ansvar for FOU, FOU-finansierende institusjoner, FOU-gjennomførende institusjoner/organisasjoner og brukere av FOU. FOU-Systemet inkluderer også næringslivet.

Grunnen til at vi har valgt å se nærmere på det sveitsiske kontoret, SwissCore, er to. Den ene er at Sveits ikke er medlem av EU og er heller ikke med i EØS og dermed kan FOU-kontoret stå overfor problemstillingene som et eventuelt norsk kontor også vil kunne gjøre. Det andre grunnen er at EUs utdanningsprogrammer er en del av SwissCores virkeområde.

Det svenske kontoret er med da det organisatorisk er en del av det svenske EU forskningsrådet. En organisasjon som innholdsmessig har fellestrekk med Forskningsrådets EU Forskningsinfo og måten man har valgt å organisere NCP-ordningen på i Norge.

Det finske FOU-kontoret (Finnish Liaison Office for EU R&D - FiLi) er med da det finske FOU-systemet og TEKES ofte trekkes frem som et eksempel i den norske debatten om hvordan man kan kople forskning og næringsliv for å stimulere til økt antall forskningsbaserte innovasjoner.

Det britiske UKRO er det eldste og det største FOU-kontoret i Brussel. Vi har valgt å ta det er med for å vise noe av bredden i tilbud som gis. En annen grunn "eierskapsmodellen" og hvordan UKRO er finansiert - en kombinasjon mellom basisfinansiering, kontingent og salgsinntekter.

Swiss Contact Office for Research and Higher Education - SwissCore

SwissCore er det sveitsiske FOU-kontoret. Kontoret har i dag tre ansatte og er samlokalisert med det svenske FOU-kontoret. SwissCore tilbyr kurs, seminar og besøksprogram i Brussel, samt kontor og møterom til forskergrupper. I tillegg kommer informasjon om EU FOU aktiviteter, policy og policy utvikling til ulike sveitsiske FOU-aktører.

SwissCore har en "hospitant ordningen". Ordningen innebærer at SwissCore stiller kontorplass til rådighet til personer fra departement, forskningsråd eller FOU miljøer for en kortere periode, f.eks. fire uker. Formålet er at personer skal kunne arbeide med EU FOU-relaterte oppgaver i Brussel for sin arbeidsgiver og eventuelt gjøre seg kjent med FOU-systemet i EU.

Sveits, som "ikke medlemsland", var inntil våren 2003 i en spesiell situasjon vedrørende bl.a. 6. rammeprogram. En situasjon som skilte seg rent formelt fra Norges situasjon. Sveits fikk først på plass en assosieringsavtale vedrørende deltakelse i rammeprogrammet våren 2003 etter rammeprogrammets start. Formelt har Sveits frem til nå blitt behandlet som et tredjeland, og ikke som Norge som et assosiert land. Avtalen er nå på plass. Det innebærer at Sveits per i dag har rett til deltakelse på linje med medlemslandene i komitologien, utlysningene osv.

Bak SwissCore står det sveitsiske forskningsrådet, Swiss National Science Foundation (SNSF), og utdanningsdepartementet, Federal Office for Education and Science (OFES). Formelt er kontoret en del av det sveitsiske forskningsrådet. Men kontoret er også en del av Eurosearch netzwerk³¹, og det er Eurosearch netzwerk som har ansvaret for NCP-ordningen i Sveits. Samtlige NCP'er er på Eurosearchs hovedkontor i Bern, men Eurosearch netzwerk har også ti regionale kontorer rundt

³¹ Eurosearch netzwerk er finansiert av utdanningsdepartementet gjennom Swiss innovation.

omkring Sveits. Det vil i praksis si i de større universitetsbyene. FOU-miljøene kan nå NCP-apparatet gjennom disse regionale kontorene. Det pekes på fra SwissCores side at det, til en viss grad, er en fordel å ha to eiere. Det gir bedre/direkte tilgang for departementet. Tredelingen SNFS, OFES og Eurosearch skaper visse kommunikasjonsproblemer, men da i hovedsak mellom de nasjonale aktørene.

SwissCore har tre hovedarbeidsområder: EUs forskningsprogram og da naturligvis 6. rammeprogram, ERA og utdanningsprogrammene. Hovedmålgruppen til FOU kontoret er Eurosearch, med andre ord rådgivings- og veiledningsapparatet. Deretter kommer departementet og det sveitsiske forskningsrådet.

Man forsøker å unngå å være direkte involvert i søknadsutformingen o.l. Det overlater man til Eurosearchs regionkontorer og NCP'ene. Man ser det som vanskelig og unødvendig å ha den nødvendige detaljkunnskap om workprogrammes, søknadsprosedyrer, avtaletekster o.l. da dette er kunnskap som veiledningsapparatet i Sveits allerede har. Det innebærer selvfølgelig ikke at man ikke har kontakt med forsker og FOU-miljøer. Men kontakten med FOU-miljøene og forskerne skjer i hovedsak gjennom Eurosearch og NCP'ene. SwissCore hjelper til med "trouble shooting" hvis prosjekter/søkere har problemer som best kan løses i Brussel, f.eks. i relasjonen til Kommisjonen, og man hjelper FOU aktører med kontakter med relevante personer i Kommisjonen osv.

SwissCores virksomhet omfatter i utgangspunktet også utdanningsprogrammene, men siden Sveits først våren 2003 ble med i de pågående utdanningsprogrammene har aktiviteten på kontoret vært lav når det gjelder disse programmene. Utover et nyhetsbrev har man ikke drevet noen informasjonsvirksomhet i forbindelse med utdanningsprogrammene.

SwissCores rolle har endret seg fra å samle inn informasjon som man videresender til Sveits, til å ha en mer strategisk rolle med hensyn til hvilken informasjon man henter inn, sender videre, og tolkningen av informasjonen som man formidler videre. ERA er også et av de områdene kontoret skal arbeide med og man arbeider nå også i større og større grad med å informere om sveitsisk forskning i EU.

Bortsett fra de mer overordnede problemene knyttet til at Sveits først nå ble fullverdig deltaker i rammeprogrammet, er det ingen ting som tyder på at det å være ikke-medlem skaper problemer for kontorets arbeid

Så langt har ingen sveitsiske regioner (kantoner) etablert egne kontorer i Brussel. Kantonene har en representant ved den sveitsiske delegasjonen. Man understreker fra SwissCores side betydningen av et nært samarbeid med delegasjonen. Et samarbeid som man ser som helt nødvendig for begge parter, og man møtes regelmessig for å orientere og informere hverandre.

EU/FOU-rådets Brusselkontor

Det svenske FOU-kontoret i Brussel er en integrert del av det svenske EU/FOU-rådet. EU/FOU-rådet er igjen en egen myndighet under utdanningsdepartementet i Sverige og EU/FOU-rådet inkl. Brusselkontoret er fullfinansiert av departementet.

Brusselkontoret ble opprinnelig etablert av en gruppe forskningsfinansierende institusjoner i 1994, like etter at Sverige ble medlem i EU. I 1998 overtok EU/FOU-rådet Brusselkontoret og har hatt ansvaret for kontoret siden det. Kontoret har i dag to ansatte. Man vil nå prøve en ordning med en praktikant knyttet til Brusselkontoret. Kontoret er samlokalisert med SwissCore, som man også kjøper resepsjonstjenester av.

Til forskjell fra SwissCore retter man seg mot universiter, bedrifter, offentlige instanser, kommuner osv – alle som kan og ønsker å søke rammeprogrammet. EU/FOU-rådet er ansvarlig for alle aspekter knyttet EUs rammeprogram som rådgivning og informasjon om forskningsområder/tema, juridiske spørsmål, partnersøk osv.

Man holder også kurs innen prosjektledelse, regler for deltakelse osv. Utover aktiviteten som retter seg direkte mot rammeprogrammene har man kurs i "EU-kunnskap". Disse kursene retter seg mot de forskningsansvarlige ved høyskoler og universiteter og har som formål å bidra til å mobilisere og øke kunnskapen om EU og EU-forskning. Rådet er også NCP for samtlige temaer i rammeprogrammet. Man har også ansvaret for å ta frem statistikk, samt å følge den svenske deltakelsen i rammeprogrammene.

FOU-kontoret i Brussel hjelper til med å kople svenske FOU-miljøer/søkere til de relevante kontakter i blant annet kommisjonen og andre lands forskningsaktører som er representert i Brussel. Kontoret er også et kontaktpunkt og kan fungere som en sparringspartner for svenske FOU-aktører som ønsker å profilere seg i Brussel. Kontoret kan hjelpe til i forbindelse med seminarer o.l. FOU-kontoret har som de fleste andre FOU-kontorene også kontor og møteromsfasiliteter.

Rådet har brukt mye tid og ressurser på å mobilisere og øke EU kompetansen til svenske FOU-miljøer. Man opplever det som viktig da det stilles stadig strengere krav for å kunne delta i EUs FOU-initiativ. EU/FOU-rådet i Stockholm har også lagt stor vekt på å mobilisere næringslivet i forbindelse med 6. Rammeprogram, og det er i henhold til Brusselkontoret en god tilstrømning av spørsmål fra bedrifter, også små og mellomstore.

EU/FOU-rådet er som nevnt en egen myndighet. Men Rådet finansierer ikke selv forskning, men har ansvaret for å koordinere all EU relatert forskning. Det innebærer et meget nært samarbeid mellom EU/FOU-rådet og de to store offentlige forskningsfinansierende institusjonene, VINNOVA og det Svenska Vetenskapsrådet og utbildungsdepartementet. EU/FOU-rådets koordineringsansvar innebærer at hverken VINNOVA eller Vetenskapsrådet er representert i Brussel.

Kontoret vil bli evaluert i 2003 eller 2004. Man ser fra EU/FOU-rådets side et behov for å utvide virksomheten. Dette behovet baserer seg på den økte strategiske betydningen EU-forskningen vil ha for Sverige, og man peker på betydning ERA vil kunne ha for Sverige samt at bevisstheten om europeisk forskning og ERA i Sverige fortsatt er liten.

FOU-Kontoret har et nært samarbeidet med de svenske forskningsrådene i Brussel.

Ser man på regionkontorer, finnes det i dag syv svenske regionkontorer. Man legger stor vekt på at man sammen med regionkontorene skal kunne håndtere alle typer henvendelser.

Det kan være interessant å se nærmere på forholdet mellom FOU-kontoret og regionkontorene da det er mye som tyder på at man har funnet en hensiktsmessig arbeidsdeling. Men også sett utfra at flere av de norske regionkontorene har samarbeidsavtaler med svenske regionkontor. Vi har her sett på Stockholm regions Brusselkontor.

Stockholm regions Brusselkontor, er det største svenske regionkontoret med åtte ansatte. Brusselkontoret er en del av Stockholmsregionens Europakommité. Komiteen har også et kontor i St.Petersburg, men hovedkontoret ligger i Stockholm. Bak komiteen står Stockholm stad, Stockholms läns landsting, Kommunförbundet Stockholm län. Mälardalen råd og Sörmlands läns landsting og kommunförbund er assosierte medlemmer. Komiteens og Brusselkontorets hovedmålgruppe er kommunene og landstingene i regionen.

Brusselkontoret sier de henviser langt de fleste ”FOU og rammeprogram”-forespørslene fra FOU-miljøene og bedriftene i sin region videre til det svenske FOU-kontoret i Brussel. Grunnen er at man mener at man ikke har den nødvendige spesialkompetanse og man ser heller ingen grunn til å bygge opp kompetansen på området så lenge FOU-kontoret i Brussel har den.

Ser man nærmere på regionkontorets og målgruppens ”forhold” til rammeprogrammet så oppgir Brusselkontoret at ca 5% av søknadene man som kontor eller region er involvert i er 6. rammeprogram søknader³², resten er andre program eller aktiviteter som Interreg, eContent, strukturfond, osv. Grunnen til at kommunene og landstingene ikke er særlig aktive når det gjelder 6.rammeprogram, er delvis at kommunene enda ikke ser FOU som en naturlig del av den kommunale virksomheten, og delvis at det er vanskelig for en kommune å sette av de nødvendige resursene for å delta spesielt i de store instrumentene IP og NoE.

På mange måter kan man si at FOU-kontoret og regionkontorene har fått til en ”arbeidsdeling”. EU FOU-rådets Brusselkontor tar seg av problemstillinger knyttet til rammeprogrammet og henvendelser fra FOU-miljøer kanaliseres til FOU-kontoret fra regionkontorene, mens regionkontorene håndterer spørsmål o.l. rundt f.eks. regional støtte og andre DG’ers FOU-initiativ fra sine regioner.

Finnish Liaison Office for EU R&D – FiLi

FiLi består av en person fra TEKES (Teknologiska utvecklingscentralen) og en person fra Finlands Akademi. Det er det finske EU FOU-Sekretariatet³³ som har ansvaret for å koordinere aktivitetene knyttet til EU-forskningen i Finland. Det vil si koordinere aktivitetene til TEKES, Finlands Akademi og det finske Nærings- og handelsdepartementet, som er de tre institusjonene som er ansvarlige for EU-forskningen i Finland.

³² Budsjettmessig vil et 6. rammeprogramprosjekt være svært mye større enn et prosjekt i et annet program.

³³ Det finske EU FOU-Sekretariatet er formelt en del av TEKES.

TEKES har hatt en person stasjonert i Brussel siden 1991. I begynnelsen var fokus rettet mot Belgia og belgisk FOU. Men etter at Finland ble medlem i 1994 har man dreid fokuset mot EU og EUs FOU-initiativ. Finlands Akademi har hatt en representant i Brussel siden 1995. Man har valgt å "etablere" FiLi utfra praktiske hensyn med henblikk på Brussel – ønsket om å ha et "ansikt" utad i Brussel.

NCP-apparatet i Finland er delt mellom TEKES og Finlands Akademi, bortsett fra Euratom (Fisjonsdelen) og Joint Research Centres som Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for.

FiLi har felles trekk med SwissCore i den mening at man ikke henvender seg direkte til forskere eller FOU-miljøer, heller ikke til næringslivet eller bedrifter. Argumentet for dette er det samme som hos SwissCore. Man ser det ikke som hensiktsmessig å bygge opp en kompetanse som veilednings/rådgivningsapparatet i Finland allerede har. Det innebærer ikke at man ikke har kontakt med disse gruppene. Men kontakten med FOU-miljøene og næringslivet formidles hovedsakelig gjennom EU FOU-sekretariatet i Finland eller Akademiet.

FiLi har et nært og uformelt samarbeid med forskningsråden ved den faste finske representasjonen til EU. En rekke finske regioner har etablert kontorer i Brussel. Regionkontorenes hovedfokus ligger på de regionale støtteordningene ol. Men de største kontorene har også definert FOU som en del av sin virksomhet. Så langt har kontorene sendt FOU forespørsler videre til FiLi og/eller EU sekretariatet i Finland. FiLi informerer også regionkontorene om EUs FOU-initiativ. Det kan være et poeng å nevne at Universitet i Helsinki har valgt å gå inni Helsinkis EU kontor (det finnes også et Helsinki regionkontor) men i forskningssammenheng bruker man like fullt EU-sekretariatet og FiLi.

UK Research Office - UKRO

UKRO ble etablert i 1991, men Storbritannia har hatt et FOU-kontor i Brussel siden 1984. UKRO skiller seg, som nevnt tidligere, fra de andre kontorene. Det er større – åtte ansatte, det er i stor grad medlemsfinansiert og har et bredere sortiment med tjenester enn de fleste

UKRO er formelt en del av BBSRC (Biotechnology and Biological Sciences Research Council), men ledes av en styringsgruppe; the European Office Steering Committee (EOSC). EOSC består av de seks britiske forskningsrådene som har stemmerett. Utover de seks forskningsrådene har styringsgruppen medlemmer fra Conference of University rectors (tidligere CVCP) og to medlemmer fra "medlemsuniversitetene/instituttene". Disse to velges på UKROs årsmøte. EOSC møtes en gang i året og godkjenner UKROs handlingsplan for det kommende året. En undergruppe; the European Office Management Committee (EOMC), til EOSC har ansvaret for å følge driften under året.

UKRO har i dag ca. 130 medlemmer, som i hovedsak er universiteter, institutter og andre FOU-miljøer. Disse betaler en kontingent på ca kr. 30.000 pr. år for å være medlem i UKRO og får dermed tilgang til visse tjenester og funksjoner som kun er tilgjengelige for medlemmer. Denne medlemskontingenten utgjør UKROs viktigste inntektskilde. Kontoret hadde i 2001/2002 en omsetting på ca kr 5,61 millioner. Ser man nærmere på inntektene så utgjorde medlemsavgiften ca. kr 4,2, millioner (75%),

ulike oppdrag/ konsulenttjenester og kursavgifter utgjorde til sammen ca. kr 861.000 (15%). Mens bidraget fra de seks forskningsrådene utgjorde bare ca. kr. 640.000 (11 %).

Kontoret tilbyr en rekke tjenester som elektroniske nyhetsbrev om utlysninger o.l., kurs innen søknadsskriving, prosjektledelse, og rådgivning knyttet til søknadsutvikling. I tillegg organiserer man konferanser og informasjonsdager. UKROs tjenester er delt opp i to kategorier, tjenester som er forbeholdt medlemmene og tjenester som er åpne for alle. Medlemmene har f.eks. tilgang til en oppdatert nyhetstjeneste og man disponerer en UKRO rådgiver en dag i året gratis med mulighet for kjøpe ytterligere tid. Et sett basis informasjonstjenester er åpne for alle, herunder en "Help desk". I tillegg er de fleste kursene åpne for alle.

UKRO retter seg i likhet med FiLi og SwissCore ikke primært mot individuelle forskere eller forskergrupper. Man retter seg mot miljøenes FOU-administratører/ ansvarlige for EU/internasjonal forskning – man ønsker å lære opp og informere de som skal lære opp og informere. Som nevnt tidligere er UKRO i stor grad frikoblet fra det britiske NCP-apparatet; et apparat som i stor grad består av innleide konsulenter og som i følge UKRO i hovedsak har fokusert på næringslivet. Det innebærer at UKRO på mange måter tar den delen av NCP-oppgavene som retter seg mot universitetene og forskningsinstitusjonene.

Når det gjelder britiske regionkontor i Brussel, samarbeider UKRO med disse. UKRO informere både kontorene og besøkende til disse om FOU-muligheten i EU. UKRO har også kontakt med regionale utviklingsaktører i Storbritannia, f.eks. er English Regional Development Agency medlem i UKRO, selvom de har et kontor i Brussel.

Samarbeidsorganisasjonen Informal Group of R&D Liaison Offices

Det finnes en egen samarbeidsorganisasjon, Informal Group of R&D Liaison Offices in Brussels (IGLO³⁴), for FOU-kontorene i Brussel. Det er på sin plass å se nærmere på dette samarbeidet da mange FOU-kontorer velger å være med og legger stor vekt på samarbeidet i sitt eget arbeid.

Det fantes tidligere et samarbeid, European Research and Technology Information Network (EuRaTIN). Bak dette samarbeidet sto fem av dagens IGLO medlemmer. Samarbeidet er nå integrert i IGLO.

IGLO har per mai 2003 15 land og 16 kontorer³⁵ som medlemmer. IGLO-samarbeidet tilbyr pr i dag:

- Partnersøk – prosjekter som søker etter deltakere og forskere/institusjoner som søker etter prosjekter.
- Informasjon, inkludert uformell informasjonsutveksling/nettverk.
- Gjennom IGLO-open arrangerer man seminarer, foredrag/presentasjoner ol.

³⁴ <http://www.iglortd.org/>

³⁵ Italia har to FOU-kontorer.

Man har også et visst praktisk samarbeid med hensyn til kontorplasser for forskere o.l. Tjenestene og aktivitetene ovenfor har i stor grad kommet i stand som en respons til de behov som kom frem under 5. rammeprogram.

FOU-kontorene som er med i IGLO fremhever betydningen av den uformelle informasjonsutvekslingen/nettverket som meget viktig i deres eget arbeid. IGLO innebærer at man har tilgang til informasjon ikke bare gjennom "sitt eget" nettverk men gjennom alle IGLO FOU-kontorens nettverk. Nettverket innebærer at man har tilgang til "tidlige"(draft) versjoner av ulike dokumenter, presentasjoner som er gitt osv svært raskt. Man har tilgang til prosesser og dermed også muligheter til å påvirke selv eller gjennom andre FOU-kontorer. IGLO-nettverket sikrer en viss kontinuitet med hensyn til nettverk i den mening at man som ny FOU-kontomedarbeider kan bruke IGLOs nettverk fra dag én.

I forbindelse med ERA og 6. rammeprogram har medlemskontorene begynt å se på om IGLO kan spille en rolle i ERA, bla. utifra at medlemskontorene representerer tunge aktører i sine respektive lands forskningssystemer. Man har hatt uformelle diskusjoner med Kommisjonen vedrørende en ERA-net søknad innen opplæring. Men man valgte å legge den til siden da Kommisjonens tilbakemelding var av en slik art at det ville være svært vanskelig for IGLO å gjennomføre opplegget. Dette må bl.a. sees i lys av at IGLO er et frivillig samarbeid uten egne resursser. Men som nevnt ønsker flere av medlemskontorene å bruke IGLO i en ERA-sammenheng, og IGLO tok i mars 2003 initiativet til et seminar om konsortieavtaler. Erfaringene fra dette seminaret var så gode at man i løpet av høsten 2003 vil forsøke å ta nye initiativ.

Et problem IGLO møter i sine diskusjoner om ERA, er at kontorenes rolle primært er operativ og ikke forskningsstrategisk/politisk. Det vil si at kontorene har små eller ingen muligheter til å handle forskningsstrategisk på egen hånd. Et annet moment er at det er forskjellige typer hovedmenn som står bak kontorene. Bak f.eks. det portugisiske og det israelske kontoret står universitetene, og ikke de forskningsfinansierende institusjonene. Dette legger en viss type føringer for disse kontorenes fokus og handlingsrom knyttet til ERA og ERA-net, og dette er andre føringer enn ved kontorer som har forskningsråd eller lignende som hovedmenn. På tross av det er tunge aktører som står bak kontorene, har disse aktørene ulike roller i respektive FOU-system og dermed også ulike ønsker/behov knyttet til ERA. Dette har gjort det vanskelig å enes om hvilken rolle IGLO kan ha i en ERA sammenheng, noe som igjen har gjort det vanskelig å ta ERA-initiativ under en "IGLO paraply".

Nytten av FOU-kontorene

Det er vanskelig å måle nytten av et FOU-kontor. Et FOU-kontor er en del av et større apparat knyttet til å stimulere og hjelpe respektive lands EU-forskning og FOU-miljøer. Det gjør det tilnærmevis umulig å måle nettoeffekten av et kontors innsats. De fleste kontorene benytter ulike aktivitetsindikatorer, som antall besøk, kurs, forespørsler osv. i sine forsøk på vise nytten av kontoret. Mer konkret når det gjelder nytten peker kontorene selv på betydningen av:

- At forskere og andre har tilgang til fysisk infrastruktur i form av møterom, kontorplass o.l. i Brussel.

- Partnersøk, dvs hjelp til å finne relevante FOU-samarbeidspartnere. Søket skjer gjennom bruk av de andre FOU-kontorene³⁶. Dette muliggjør målrettet og effektivt partnersøk.
- At FOU-systemet i hjemlandet løpende får relevant informasjon om EUs ulike FOU-initiativ.

For enkelte kontor vil også det å kunne bidra i forbindelse med søknadsskriving og eventuelt gjennom hele søknadsprosessen – fra å finne relevante utlysninger til ferdig søknad - være av betydning når det gjelder hvilken nytte aktørene har av kontoret.

En ting er nytten knyttet til faktiske tjenester. Men som siste punkt ovenfor antyder, handler det også mye om informasjon, tilgang til informasjon og tilgang til de som har informasjon. Det krever igjen kunnskap og kompetanse om hvor informasjonen finnes. I den forbindelse peker man på nytten knyttet til:

- Kompetanse om EUs FOU-programmer og politikk - Man understreker at det å være i Brussel innebærer en ”stordriftsfordel” med hensyn til å bygge opp og beholde sakkunnskap og kompetanse rundt EUs forsknings- og utviklingssystem inkl. innovasjons- og policy dimensjonen.
- Brusselkompetanse - denne kompetanse ligger også i ”tilstedeværelse” i Brussel og er systemkompetanse om EU og Brussel. Denne kompetansen kommer til uttrykk i f.eks.:
 - å effektivt kunne få tak i informasjon i en tidlig fase,
 - å effektivt komme i inngrep med prosesser i f.eks. Kommisjonen,
 - å ha et nettverk som effektivt kan koble forskere eller andre til de rette personene i Kommisjonen.

Dette er kompetanser den enkelt FOU-aktør i hjemlandet har små eller ingen muligheter til å bygge opp uten å være representert i Brussel, noe som igjen kan være vanskelig for enkeltaktører, blant annet på grunn av kostnadene ved å være representert i Brussel.

Et norsk FOU-kontor i Brussel ?

Innledningsvis var vi innom noen av de store endringene som EU nå opplever. Norge er ikke medlem i EU og har begrenset tilgang og innblikk til de prosessene som nå pågår i EU. Prosesser som er med på å forme Europas fremtid. Prosesser som nå også de 10 søkerlandene i dag deltar, men hvor Norge ikke deltar.

Trenger Norge et FOU-kontor i Brussel ? Hva skal formålet med et FOU-kontor være? Ovenfor har vi kort sett på bl.a. nytten kontorene selv mener et FOU-kontor i Brussel representerer for sine FOU-systemer. Siden kontorene fortsatt finnes og flere har blitt etablert er det rimelig å anta at FOU-aktørene i de respektive land mener et FOU-kontor i Brussel er en effektiv måte å styrke ens muligheter i EUs ulike FOU initiativ - med andre ord nytten av et kontor i Brussel er større enn kostnaden ved å ha det.

³⁶ Dette gjøres innenfor IGLO samarbeidet og er kun tilgjengelig for IGLO medlemskontorene/landene

Forankring og formålet

Siden rapporten er skrevet i Brussel med utgangspunkt i Brussel-erfaringer, uten deltakelse av norske FOU-aktører, kan vi hverken si noe om det norske FOU-systemet ønsker eller trenger et FOU-kontor i Brussel, eller om Norge kan fremme sine interesser på en mer effektiv måte. Det vi kan si er at mange land har valgt å etablere FOU-kontorer som en måte å styrke sine muligheter på. Det vi vil gjøre i dette avsnittet er å drøfte noen overordnede spørsmål knyttet til etableringen av et eventuelt norsk FOU-kontor.

Forankringen av FOU-kontor

Ser man på de ulike FOU-kontorene er de til dels ganske like – de har samme formål og de tilbyr mange av de samme tjenestene. Men de er også forskjellige i den mening at de representerer ulike deler av FOU-systemene, bak det israelske og portugisiske kontoret står universitetene, i Sverige og Finland er det virkemiddelapparatet og departementet som står bak kontorene og utgjør forankringen i FOU-systemet som kontoret arbeider utfra. Andre igjen, som UKRO, har medlemmer og eget styre bestående av ulike aktører og arbeider ut fra en slik plattform.

Bak langt de fleste FOU-kontorene står en eller flere større aktører i landets FOU-system. Hvem som er kontorets hovedmann/hovedmenn (eier), deres formål med kontoret og evne til å bruke kontoret for å nå målet, er av betydning ikke bare for hovedmennene selv, men også for målgruppen(e) kontoret retter seg mot og andre interessenter i FOU-systemet, selv om de ikke er direkte involvert i kontorets virksomhet. Hovedmennene bak et eventuelt norsk kontor vil være en viktig del av forankringen i det norske FOU-systemet og den ”plattformen” som kontoret skal arbeide utfra. Om hovedmennene ikke betraktes som relevante i forhold til mål, målgruppe osv. vil kontoret ikke ha den nødvendige forankringen i FOU-systemet, og det er vanskelig å se hvordan et kontor i såfall skulle kunne arbeide optimalt.

Hvilket formål skal et FOU-kontor ha

Vi har tidligere sett kort på noen FOU-aktørers kompetanse og mulige behov. Det kan være rimelig å anta at universitetenes kompetanse og evne til å bruke et FOU-kontor er høyere enn deler av instituttsektoren, som igjen er høyere enn f.eks. de fleste små og mellomstore bedrifter. Vi har også sett at flere av FOU-kontorene ikke retter seg mot forskerne eller FOU-miljøene direkte, men mot veiledningsapparatet som NCP-apparatet eller universitetenes FOU-administratorer/rådgivere. De ulike målgruppene for et FOU-kontor kan ha ulike behov og dermed etterspørre ulike typer kompetanse.

Det kan være på sin plass å løfte spørsmålet og spørre; hvilket formål skal et norsk FOU-kontor ha? Skal kontoret bidra til å maksimere norske søkeres muligheter i f.eks. 6. Rammeprogram, eller skal kontoret bidra til å fremme norske interesser i ERA? Om det handler om å maksimere norske søkeres muligheter vil det være naturlig å spørre seg selv om et FOU-kontor skal kunne betjene alle som kan delta i f.eks. 6 rammeprogram, eller bare noen – de beste? Hvordan skal dette gjøres og hvilken type kompetanse vil kontoret i så fall ha behov for?

Flere FOU-kontorer er i ferd innta en mer proaktiv rolle bl.a. i forbindelse med ERA-net. Ønsker man å bruke et norsk FOU-kontor til å fremme norske FOU-interesser, vil man måtte spørre seg selv hva man ønsker å profilere, overfor hvem og hvordan? Er

det hovedmennene alene som skal bestemme det eller bør en videre krets med interessenter være med på å bestemme det og i tilfelle hvordan?

Dette er spørsmål vi ikke kan svare på her, men som vi skal se, vil svarene på spørsmålene ha stor betydning for hva et FOU-kontor skal gjøre. Svarene vil også legge føringer for hvordan grenseflaten mot det norske FOU-systemet og det etablerte rådgivnings-/veiledningsapparatet i Norge skal se ut.

Hva bør et norsk FOU-kontor gjøre?

Hva et eventuelt norsk kontor bør tilby av tjenester og funksjoner samt hvordan det bør arbeide avhenger av hva man ønsker å oppnå med kontoret - flere og bedre norske søknader, å bidra til fremme norske FOU-interesser i ERA, eller begge deler ?

Nedenfor skal vi kort se på tilbudet til FOU-kontorene i Brussel og i hvilken grad det er rimelig å anta at norske FOU-aktører ville kunne ha nytte av de ulike tilbudene. Vi har valgt å dele hva et FOU-kontor gjør i to: tjenester og funksjoner. Tjenestene kan i stor utstrekning sies å ha som hovedformål å bedre søkeres muligheter i f.eks. 6. rammeprogram. De ulike funksjonene kan ha som formål både å bidra til suksessraten for norske søknader og å posisjonere norsk FOU i en ERA-sammenheng

Tjenester

Når det gjelder hvilke tjenester et eventuelt kontor bør tilby, kan det være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i to spørsmål:

- Er det snakk om en tjeneste som man i dag ikke har og som man tror vil kunne bidra positivt til måloppnåelsen?
- Eller er det en tjeneste man har i dag, men hvor det er mulig å identifisere en tilleggsverdi ved å ha tjenesten(e) i Brussel?

Fysisk infrastruktur - Kontor og møterom

Dette er en tjeneste så godt som alle kontorene tilbyr. Mange av regionkontorene tilbyr/vil tilby kontorplasser til sine målgrupper. Erfaring fra FOU-kontorene er at det er en fordel at forsker/prosjektgrupper har tilgang til kontorer, møterom, PC osv i Brussel i forbindelse med søknadsskriving, prosjektmøter ol. Det er ikke urimelig å anta at norske FOU-miljøer som arbeider med prosjekter o.l. knyttet til EUs forskningsinitiativ har lignende behov.

Kursvirksomhet

Flere av kontorene tilbyr ulike kurs bla. i søknadsskriving, men også innen mer generell "EU-forskningskunnskap". UKRO gjennomfører stort sett kursene i søknadsskriving i Storbritannia, mens det svenske FOU-kontoret arrangerer "EU-forskningskunnskap" kurs for dekaner, institusjonsledelsene ved svenske universitets og høyskoler i Brussel. Det kan være et poeng å skille mellom de to typene kurs.

Å arrangere kurs i søknadsskriving og prosjektlederkurs er ikke unikt for FOU-kontorene. Stavanger-regionens Europakontor har holdt kurs i søknadsskriving i Brussel for regionens FOU-miljøer. Stockholm regions Brusselkontor har innledet et samarbeid med Handelshøyskolen ved Umeå universitet om et høyskolekurs i EU-kunnskap og prosjektledelse. Ser man hva Forskningsrådet har gjort, så har man også holdt kurs i søknadsskriving i Norge. Det vanskelig å se at det medfører en tilleggsverdi å gjennomføre denne type kurs i Brussel.

Når det gjelder mer generelle kurs á la det svenske FOU-kontorets EU-kompetanse kurs, som er rettet mot universitets og høyskoleledelse, er det all grunn til å tro at det finnes en tilleggsverdi i å holde disse i Brussel ved at man kan utnytte den kompetansen og det nettverket FOU-kontoret har.

Partnersøk

Det finnes i dag flere databaser for partnersøk. IST-programmet har sitt Ideal-IST partnersøksystem, og CORDIS har en database som retter seg mot 6. rammeprogram. I tillegg kommer forespørsler gjennom NCP-apparatet. Partnersøktilbudet gjennom IGLO er mer målrettet og av høyere kvalitet enn de mer tradisjonelle databasene i den mening at et søk/en forespørsel sendes til samtlige IGLO medlemmer. De videresender deretter til ens respektive hjemmeapparat eller direkte til potensielle partnere. Nå vil behovet for partnersøk til en viss grad være det man kan kalle "utlysningssavhengig" i den meningen at rett etter en utlysning og frem til søknadsfrist vil det være et relativt stort behov for denne tjenesten, mens i mellomperiodene vil behovet mindre. Hvor mye mindre behovet vil være er usikkert sett ut fra at man i de nye instrumentene IP og NoE kan rekruttere nye partnere under prosjektperioden.

Partnersøkordningen til IGLO er 6. rammeprogramorientert og i så henseende er ordningen forskningsorientert. Det er i hovedsak forskere og forskningsinstitusjoner og i liten grad bedrifter som benytter seg av tilbudet. Man kan stille spørsmålsteget ved hvor godt kjent muligheten er blant bedriftene i respektive land så lenge næringslivet/bedrifter i liten grad defineres som en målgruppe av kontorene. I hvilken grad flere bedrifter vil benytte seg av tilbudet i fremtiden utfra at Kommisjonen ønsker SMB med i prosjektene er det vanskelig å si noe om i dag.

Norge har i dag ikke tilgang til en partnersøkordning som det IGLO tilbyr gjennom sine medlemmer. Det er ikke urimelig å anta at man ville kunne ha nytte av et slikt tilbud. I en norsk sammenheng vil man f.eks. kunne bruke NCP-apparatet for å koble søkere med mulig norske samarbeidspartnere og omvendt.

Funksjoner

Flere av de funksjonene et FOU-kontor kan ha vil ligge i grenseområde mot andre norske institusjoners ansvarsområde, f.eks. EU-delegasjonen. De må med andre ord sees i forhold til hva Norge allerede har både med hensyn til rådgivning og påvirknings/lobbmuligheter.

Rådgiving

Norges forskningsråd og NCP-apparatet utgjør den viktigste rådgivningsressursen for norske søkere/prosjekt til 6. rammeprogram. Det er vanskelig å se at en duplisering av den kompetansen dette apparatet allerede har er hensiktsmessig. Men de nye instrumentene IP og NoE stiller nye krav til søkere (koordinator) og partnere med hensyn til den interne ledelsen og administrasjonen av konsortiene. Selv om man ikke kan forvente at det blir mange konsortier med norske FOU-miljøer som koordinatorene, vil det være viktig at det finnes kunnskap og kompetanse om konsortium-drift og ledelse i veiledningsapparatet. Her kan et norsk FOU-kontor spille en rolle sammen med NCP- og rådgivningsapparatet i Norge. Kontorets tilstedeværelse/nærhet til Kommisjonen, gir gode muligheter for enkelt å få avklart eventuelle spørsmål eller problemstillinger som oppstår underveis, på samme måte som f.eks. det sveitsiske og

svenske FOU-kontoret gjør i dag. Kontoret vil kunne ha samme funksjon vis a vis utdanningsprogrammene og TI og SIU.

Informasjon og påvirkning

Informasjon/å informere og påvirkning kan være mange ting. Vi har her valgt å dele diskusjonen inn i tre deler. Først vil vi se på informasjon fra Brussel, deretter vil vi se på ERA og hvilken funksjon et kontor kan ha i ERA. Til slutt vil vi se litt mer generelt på problematikken knyttet til påvirkning/lobbyvirksomhet.

Tidlig informasjon og mulighet for å påvirke prosesser i Kommissjonen er noe som understrekes av flere FOU-kontorer som viktig. Men å kunne utnytte tilgang på informasjon i en tidlig fase og å kunne påvirke prosesser forutsetter at man har kompetanse og et apparat som kan håndtere informasjonen og formidle den videre til de relevante brukerne. Det samme gjør muligheten til å påvirke (lobbying). Man må vite hvem, hva og hvordan man skal påvirke, og i hvilken retning. Om FOU-kontoret ikke er i stand til å velge ut relevant "tidlig informasjon" og sende den videre til relevante aktører i Norge og/eller de aktørene ikke er i stand til å håndtere informasjonen, har disse funksjonen liten eller ingen verdi.

Om norske FOU-aktører allerede har tilgang eller ikke til denne "tidlige informasjonen" gjennom kontakter i Kommissjonen, gjennom NCP-systemet eller andre steder kan ikke vi uttale oss om. Det vi ser når det gjelder FOU-kontorene i Brussel, er at man legger større og større vekt på å samle inn, systematisere og tolke denne typen prosessinformasjon. Spørsmålet blir dermed i større grad om et eventuelt norsk FOU-kontor kan bidra til å systematisere innsamlingen, gjøre informasjonen lettere tilgjengelig og bidra til en mer målrettet og effektiv spredning av informasjonen.

Flere land og kontorer inkl. IGLO arbeider nå med å posisjonere seg vis a vis ERA. Enkelte land går så langt som å si at det handler ikke lengre om hvor mye man "får igjen" fra 6. rammeprogram i form av prosjekt og prosjektdeltakelse. Nå handler det om å skape posisjon i ERA. Dette indikerer en dreining fra et program/prosjektfokus med "pay back" som mål til en mer strategisk holdning til EUs FOU-initiativ. En grunn for en slik dreining er at spesielt mindre og mellomstore land ser at EUs forskningsinitiativ vil gripe så dypt inn i den nasjonale forskningen at man ikke kan se bort fra ERA og den forskningspolitiske og forskningsstrategiske betydningen av ERA-initiativene i en nasjonal kontekst.

I utgangspunktet kan et FOU-kontor ha flere funksjoner i ERA, f.eks.:

- Informere UOH, instituttsektoren og næringslivet om ERA og ERA-net og bruke sitt nettverk og sin kompetanse til å kople interesserte aktører til relevante ERA aktiviteter.
- Regionenes betydning i ERA understrekes av Kommissjonen³⁷ og et FOU-kontor kan i samarbeid med regionkontorer bidra til å styrke denne dimensjonen i ERA.
- Bidra til å promotere det enkelte lands forskning i en ERA-kontekst i Brussel.

³⁷ se "Towards a European research area" COM (2009) 6 final, "The Regional Dimension of the European research area - COM (2001) 549 final, "The european research area: providing new momentum" COM (2002) 565 final og "Investing in research: an action plan for Europe" COM (2003) 226 final. I en norsk sammenheng må dette sees i lyset av at Norge ikke har tilgang til f.eks. strukturfondene som trekkes frem her.

- Gjennom samarbeid med andre FOU-kontorer fasilitetere ERA-initiativ.

ERA-erfaringene til FOU-kontorene i Brussel er fortsatt svært få og handler i stor grad om å promotere egen FOU. Et eksempel kan være den finske briefing ”Building up ERA in ICT” som TEKES, FiLi og den finske faste representasjonen til EU sto bak. Her presenterte man tre finske forskningsprogram man så som ERA-net relevant. Det ene programmet PROACT: French-Finnish proactive computing er et samarbeid mellom Finland og Frankrike.

Ser vi på IGLO så finnes det, som tidligere nevnt, et ønske om å bruke IGLO i en ERA-sammenheng. Hvilke initiativ IGLO som et frivillig samarbeid kan ta, gjenstår å se. Det IGLO allerede kan tilby en arena for utveksling av ERA-initiativ/ideer mellom medlemmene. Initiativ og ideer som kan spilles tilbake til relevante FOU-aktører i f.eks. Norge.

Når det gjelder lobbyfunksjonen kan det være hensiktsmessig å skille mellom et operativt nivå og et strategisk/politisk nivå. På et operativt nivå vil det kunne være snakk om å komme med innspill til f.eks. kontraktsutforming, formidle synspunkter fra ulike aktører knyttet til det operative nivået til Kommisjonen og da gjerne sammen med andre FOU-kontorer. Dette er noe FOU-kontorene i Brussel allerede gjør, og det er ingen grunn til at et eventuelt norsk FOU-kontor ikke skulle gjøre det samme, inkludert å hjelpe norske aktører slik at de kan fremføre sine synspunkter direkte til Kommisjonen.

Om et eventuelt norsk FOU-kontor skal kunne ta forskningsstrategiske/politiske initiativ overfor Kommisjonen enten på vegne av norske FOU-aktører eller på egenhånd og hvor omfattende en slik funksjon eventuelt skal være, er et annet spørsmål. Vi kan ikke besvare spørsmålet her. Men en eventuell slik funksjon må sees i forhold til det arbeidet EU-delegasjonen gjør, og i forhold de til mulighetene Norge allerede har til påvirke gjennom f.eks. komitedeltakelse og NCP-apparatet.

Kompetanse

Spørsmålet om kompetanse – hvilken kompetanse må et FOU-kontor ha - er sentralt. Ovenfor har vi fokusert på betydningen av det vi tidligere har kalt EUs FOU- og Brusselkompetanse - kompetanse om EU systemet og hvordan det fungerer og hvordan man kan komme i inngrep med det i ulike sammenhenger. Dette er kompetanse som vil være viktig for flere av tjenestene og funksjonene et FOU-kontor kan ha. En type kompetanse som man bare kan få gjennom nettverk, kontakter osv. som igjen krever tilstedeværelse. Men det er ikke den eneste typen kompetanse et FOU-kontor trenger. Erfaringene fra de andre FOU-kontorene tilsier at man må også ha inngående kjennskap om de målgruppene som kontoret skal betjene, og om FOU-systemet i hjemlandet. Uten en slik innsikt er det vanskelig å se hvordan et kontor skal kunne arbeide optimalt.

Et FOU-kontor og de andre norske aktørene i Brussel

FOU-kontorene befinner seg ikke i et ”vakuum”. Det vil også gjelde for et eventuelt norsk FOU-kontor. I dette avsnittet skal vi se nærmere på et eventuelt FOU-kontor, de norske regionkontorene og EU-delegasjonen.

FOU-kontoret og regionkontorene

De nye norske regionkontorene sier at FOU skal være en del av deres virkeområde. Og den styrkede norske representasjonen i Brussel gir gode muligheter for samlet økt kompetanse, veiledning og initiativ for bedre norsk deltakelse i diverse programmer og ERA. Det man imidlertid kan se og som vi kommer tilbake til er at mange regionkontor ikke uten videre har den nødvendige kompetansen til å arbeide med FOU-initiativene som område. Det er heller ikke optimalt for et lite, ikke-medlemsland å gå inn med en ukoordinert FOU-innsats i Brussel, en innsats som heller ikke nødvendigvis henger sammen med det hjemlige apparat. At Norge har fragmenteringsproblemer i forskningen tilsvarende resten av Europa, øker behovet for fremover å optimalisere den norske Brussel-innsatsen på FOU-området.

Svært mange land har etterhvert ulike regionkontorer i Brussel. Mange av i disse ser forskningsprogrammene og da også 6. rammeprogram som et arbeidsområde. Erfaringene fra Århus regionkontor er at regionens tunge forskningsmiljøer ikke benytter seg av regionkontoret, men velger å arbeide gjennom egne kanaler. Stockholm regions kontor har lignende erfaringer. Et annet eksempel som kan være med på å illustrere dette poenget er at i forbindelse med etableringen av Europakontoret (Trøndelag) henvendte man seg til FOU-miljøene i de to fylkene. De små og mellomstore miljøene valgte å delta mens de store FOU-miljøene, som SINTEF og NTNU, valgte ikke å delta.

Lenge har det bare vært et norsk regionkontor; Stavanger-regionens Europakontor. Det har forskning og rammeprogrammet som en del av sin portefølje, og har bla. holdt kurs i søknadsskriving for FOU-miljøene fra regionen i Brussel og hjulpet bedrifter med CRAFT-prosjekter. Nå har det blitt etablert ytterligere tre kontorer og flere norske etableringer står for døren. I hvor stor grad disse vil kunne betjene FOU-miljøene i sine regioner er det for tidlig å si noe om. Erfaringene fra de andre FOU-kontorene er at regionkontorene i liten grad har den nødvendige kompetansen når det gjelder FOU. Erfaringen svenskene har gjort, er at det er hensiktsmessig med et nært samarbeid og en arbeidsdeling mellom regionkontorene og FOU-kontoret. FOU-kontoret håndterer de forskningstunge/akademiske delene og regionkontorene håndterer de mer utviklingsorienterte delene.

Ovenfor har vi sett på én dimensjon knyttet til forholdet mellom FOU-kontor og regionkontor – ”Konkurransen om FOU-miljøene”. Det finnes ytterligere dimensjoner som man bør være oppmerksom på. Det er regionene som ERA-aktør. Kommisjonen understreker regionenes betydning i ERA bl.a. i ”The regional dimension of the European Research Area”³⁸. Flere regioner er nå i ferd med å posisjonere seg i forhold til ERA og 6. rammeprogram med søknader til ERA-net³⁹. Denne muligheten er også åpen for norske regioner. Den første søknadsfristen er 2. juni 2003 så det er for tidligere å si noe om resultatet. Men denne muligheten kan gi regionkontorene en annen og mer proaktiv rolle i forhold til FOU enn hva de har hatt tidligere. Det er ikke urimelig å anta at de norske regionkontorene, i hvertfall på sikt, vil forsøke å utnytte de mulighetene som ligger i ERA. Hva det vil innebære for norske regioner og regionkontor er vanskelig å si i dag.

³⁸ COM (2001) 549 final.

³⁹ Stockholmsregionen har fire ERA-net søknader under utarbeidelse, av disse fire er Stockholmsregions Brusselkontor er med på to. Den ene sammen med andre regionkontorer.

FOU-kontoret og EU-delegasjonen

Det vil i utgangspunktet være en naturlig arbeids- og ansvarsdeling i Brussel mellom et ev. FOU-kontor og forskningsråden. Forskningsråden ivaretar det forskningspolitiske området i forhold til EU og dets organer, andre lands representasjoner i Brussel og det hjemlige apparat m. departementene, forskningsrådet og andre forskningspolitiske aktører. Et eventuelt FOU-kontor vil ha som hovedoppgave å ivareta operative funksjoner i forhold til EUs programmer og ERA. Imidlertid er det rimelig å anta at utviklingen i EU og ERA vil kunne gi grunnlag for et mer proaktivt FOU-kontor, og et tett, dynamisk samspill mellom et FOU-kontor og EU-delegasjonen og relevante FOU-aktører i Norge. Det kan f.eks. gjelde ERA-initiativ på sektorområder, initiativ til såkalte teknologiplattformer, eller f.eks. artikkel 169-initiativ.

Det kan være grunn til å tro at en eventuell styrket FOU-tilstedeværelse i Brussel vil gi en bedre samlet norsk grenseflate til EU og andre lands forskningssystemer med positive gevinster for Norge hva gjelder både det forskningspolitiske, strategiske og operative område. Men det vil kreve godt samspill mellom et eventuelt FOU-kontor og forskningsråden ved EU-delegasjonen.

Det man kan se når det gjelder de etablerte FOU-kontorene er at man har en løpende, gjerne uformell kontakt med sine respektive representasjoner. Det tilsvarende må en forvente i en norsk situasjon. Kanskje i enda sterkere grad enn for andre land vil det for norske aktører være et behov for samspill, nettverksbygging og samarbeid i det daglige. Allerede i dag eksisterer det et sterkt nettverkssamarbeid mellom norske aktører i Brussel gjennom Norsk Forsknings- og Innovasjonsforum, dets møter og aktiviteter. Det kan være naturlig å se nærmere på den videre utvikling og drift av Norsk Forsknings- og Innovasjonsforum ved en eventuell etablering av FOU-kontor. Et eksempel kan være samarbeidet mellom SwissCore og den sveitsiske EU-delegasjonen når det gjelder Swiss Science Briefing.

De norske regionale etableringene trekker i retning av behov for et enda sterkere samarbeid mellom EU-delegasjonen, regionale og andre FOU-relevante aktører i Brussel ved eventuell etablering av et norsk FOU-kontor.

Ved en eventuell beslutning om etablering av FOU-kontor vil det være naturlig å vurdere eventuell samlokalisering med EU-delegasjonen eller ikke, og om norske representanter på FOU-kontoret bør være tilknyttet UD-apparatet som spesialutsendinger eller ikke, se f.eks. St.prp. nr. 51 (2002-2003).

Budsjett og finansiering av et eventuelt FOU-kontor

Et spørsmål som alltid vil være interessant er hvor mye vil det koste å ha et FOU-kontor i Brussel, og hvem skal betale.

Budsjett

Ser vi på de to nordiske kontorene, som begge har to personer i Brussel, så ligger deres totalbudsjett på kr. 2-2,5 millioner per år. Budsjettet inkluderer lønn + sosialavgifter, husleie, reiser og diverse utgifter knyttet til driften.

Den danske Forskningsstyrelsen la i sitt arbeide med et mulig dansk FOU-kontor til grunn et budsjett på ca kr 2,1 millioner for det første året (inkl utgifter i forbindelse

med den fysiske etableringen av kontoret på ca kr. 220.000). Budsjettet basert seg på en "en + en bemanningsmodell", det vil si en dansk utsendt representant og en lokalt ansatt. Med en slik bemanning anslo man lønnskostnadene til å være ca kr 1,3 millioner⁴⁰. Man så også på mer omfattende bemanningsmodeller. Men man forutsatte da at eventuelle partnere finansierte disse personene.

Hvor mye det vil koste å ha et norske FOU-kontor i Brussel vil selvfølgelig avhenge av hvilke arbeidsoppgaver og hvor stor bemanning⁴¹ kontoret skal ha. Men ser man på budsjettene til de andre nordisk FOU-kontorene og det danske budsjettet kan det tyde på at det vil være vanskelig å komme under en årlig kostnad på kr 2,3 – 2,5 millioner kroner.

Finansiering

Hvem skal finansiere et eventuelt norsk FOU-kontoret og hvordan? Svaret på dette spørsmålet må sees i forhold situasjonen i Norge når det gjelder internasjonalisering av forskningen, hvem som er kontorets hovedmenn, målet med kontoret, hvem det skal betjene og hvordan. Man kan, i prinsipp, tenke seg tre måter å finansiere et norsk FOU-kontor:

- Et "100% kommersielt" FOU-kontor. Det vil si at kontoret baserer sin virksomhet på salg av ulike tjenester til FOU-aktører. Hvilken grad det finnes markedsgrunnlag i Norge for en slik modell er tvilsomt utfra at Norge er et lite land med få FOU-aktører.
- En spleiselagsmodell. En modell hvor et mindre antall større FOU-aktører står for den langsiktige basisfinansieringen og hvor man eventuelt åpner opp for at andre aktører kan å bli "medlem" gjennom å binde seg for en lengre periode ved betale en "kontingent".
- Den tredje muligheten vil være å fullfinansiere kontoret over statsbudsjettet.

Ingen av FOU-kontorene i Brussel kan betraktes som kommersielle virksomheter som baserer seg på "salgsinntekter" - salg av enkelttjenester. Britiske UKRO er det FOU-kontoret som ligger nærmest en "kommersiell modell", da ca 75% av budsjettet dekkes av medlemmene gjennom kontingenten, 15% kommer fra salgsinntekter og bare 11% er i form av basisbevilgninger for forskningsrådene.

Ser man på hvordan de norske regionkontorene finansieres kan man si at de i stor grad baserer seg på en "spleiselagsmodell". Europakontoret (Trøndelag) baserer seg på årlige bevilgninger fra sine "medlemmer", f.eks. betaler de to høyskolene i 2003 kr 100.000 hver, og Nord-Trøndelagsforskning betaler kr 50.000. Vest-Norge kontoret baserer seg på en "kontingent" beregnet per capita (kr 2 per capita for fylkeskommunene og kr 4 per capita for kommunene). Oslokontoret legger også opp til et spleiselag. Med andre ord er det mye som tyder på at ingen av norske regionkontorene legger opp til et 100% kommersiell modell når det gjelder finansiering av driften i Brussel.

Vi kan ikke slå fast at den ene modellen er bedre enn den andre, men sett utifra erfaringene til andre kontorer og den norske situasjonen som et lite EØS-land utenfor

⁴⁰ Lønn og tillegg for den danske utsendingen kr 620.000 + 400.000 og lønn til lokalt ansatt sekretær ca kr 300.000.

⁴¹ Når det gjelder bemanning så handler det både om hvor mange ansatte kontoret skal ha og hvor mange som skal være utsendte fra Norge og hvor mange lokalt ansatte.

EU, men med full deltakelse på forskningsområdet, vil det være behov for en viss langsiktighet, forutsigbarhet og fleksibilitet når det gjelder finansieringsmodell.

Veien videre

Fokuset i denne rapporten har vært på ulike FOU-kontorers erfaringer sett i forhold til et eventuelt norsk FOU-kontor i Brussel. Vi har også sett på hva norske regionkontorer gjør når det gjelder FOU og hva kommende norske regionkontorer sier de vil gjøre når det gjelder FOU. Formålet har ikke vært å slå fast at Norge må etablere et FOU-kontor i Brussel, men peke på noen momenter som vi mener er relevante i det videre arbeidet med et eventuelt norsk FOU-kontor i Brussel.

Sett fra et Brussel-ståsted er det mulig å identifisere tjenester og funksjoner som er ”Brussel-unike”, i den mening at de forutsetter tilstedeværelse i Brussel. Vi har også sett på tjenester og funksjoner hvor det er mulig å identifisere en tilleggsverdi ved å ha de i Brussel.

Utgangspunktet for et eventuelt videre arbeid bør være å forsøke å maksimalisere nytten av et norsk FOU-kontor i Brussel for det norske FOU-systemet. Det innebærer at man må se nærmere på de behov og ønsker som norske FOU-aktører har visa EUs FOU-initiativ. Man må også se nærmere på forholdet mellom dagens rådgivnings-/veiledningsapparat og et eventuelt norsk FOU-kontor i Brussel. For at et FOU-kontor skal kunne bli en integrert del av det norske EU FOU-støtteapparatet må kontorets mål og arbeidsoppgaver også sees i forhold til mer ordnede forskningspolitiske prioriteringer.

- Hva ønsker man å oppnå med et FOU-kontor og hvordan kan man forankre et kontor i det norske FOU-systemet?
- Hvem og hvordan skal man finansiere et norsk FOU-kontor?
- Hvem i Norge skal ha ansvaret for kontoret og hvordan skal kontoret styres?
- Hvem skal være kontorets målgruppe(r)?
- Hva er mest effektiv å gjøre i Norge og hva bør gjøres i Brussel?
- Hvordan bør arbeidsdelingen mellom de ulike norske aktørene i Brussel se ut?
- Hvilke arbeidsoppgaver skal kontoret ha og hvordan skal kontoret løse oppgavene?
- Hvilken kompetanse og bemanning må kontoret ha for å løse sine arbeidsoppgaver?

Vedlegg 1 Oversikt over FOU kontorene tilsluttet IGLO

Land	Formål	Målgruppe			Tjenester		
		FoU sektoren	Offentlig sektor	Næringslivet	Informasjon	Kontakter/nettverk	Infrastruktur
Finland (FiLi) Bak FiLi står TEKES og Finlands akademi Budsjettet for FiLi er kr. 1,5 og 2 millioner	Sørge for informasjon til det finske EU FoU sekretariatet Skape og utvikle et kontaktnettverk for finske FoU organisasjoner Stimulere til å interaksjon med EU's FoU aktiviteter	EU FoU koordinatorene i på finske universitet og FoU inst. Nøkkel personer og nasjonale program-koordinatorene Europeiske FoU nettverk	TEKES og Finske akademiet		Til og fra Finland	Kontakt med ulike EU institusjoner Koordinering av Finland/EU forskningsdebatten og arrangere seminarer i Brussel	
Frankrike (CLORA) Etablert i 1991 Stiftet av 9 franske FoU organisasjoner. Har i dag 39 medlemmer	Bidra til og styrke deltakelsen av franske forskerteam i Europas forskningsprogram og aktiviteter	Frankrikes 43 forskningsinstitutt/laboratorium (hovedsak. Off) og universitet (13 medlemmer har egne faste kontorer i Brussel)	Til en viss grad Departement		Informasjon til medlemmene, Håndbøker	Tematiske møter og partner søk bl.a. IGLO medlemmene	Møterom, Help desk. Hjelp til søknadsskriving
Tyskland (KOWI) Etablert i 1994 Et eget selskap eid av tyske universitet og FOU institusjoner	Stimulere til økt europeisk og internasjonalt FoU samarbeid og styrke tysk deltakelse i EUs FoU program gjennom målrettet informasjon og veiledning om finansierings- muligheter	450 kontakt personer og individuelle forsker ved Tysklands 220 universiteter og 180 off finansierte FoU inst.	Tysklands FoU organisasjoner Departement		Individuelt tilpasset informasjon om programmer, prosjektledelse og policy (begrenset tilgang) Veiledning og råd om EU's FoU finansierings- muligheter	Partnersøk	Faste kurs/konferanser om EU forskning, prosjektledelse osv. Møterom og gjestekontorer
Ungaren (HunOR) Tre departement og The National Research Fund og det ungarske akademiet står bak	Bidra til økt ungarsk deltakelse i 5. RP	Det ungarske FoU-sektoren gjennom Det ungarske vitenskapelige akademiet og det nasjonale forskningsfond (OTKA)	Helse, utdanning departementene og departementet for landbruk og regional utvikling		Informasjon og veiledning om EU finansiering og "kursing". Spred målrettet informasjon og veilede rundt EU FoU finansiering og utdanningsmuligheter Informere om og assistere nasjonale tematiske og regional EU forsknings kontaktpersoner	Partnersøk Kontakt med EU's og det internasjonale FoU samfunnet i Brussel	Hjelp til søknadsskriving Hjelp i forbindelse finansielle og administrative forhold. Møterom
Israel (FURAD)	Bidra til økt israelsk deltakelse i EU's FoU programmer og aktiviteter	Israels FoU universitet og institutt	Landbruks forskningsorganisasjonen (ARO)		Informere om EU's FoU program. Veiledning i forbindelse med EU' FoU program	Assistere i forbindelse med å kontakte Europeiske institusjoner	Organisere informasjonsmøter i Brussel

Italia (CNR- EU liaison office)	A gi CNR forskere og de italienske FoU miljøene oppdatert informasjon og råd og støtte i forbindelse med EU forskningsprogrammer og andre FoU initiativ	CNRs over 350 Forskningsinst og sentra. Andre forsker som er interessert i EU's FoU initiativ. Kontakt personer fra internasjonale og andre lands FoU organisasjoner			Oppdatert informasjon på italiensk om EUs FoU Program og andre europeiske FoU initiativ som er av interesse for italienske FoU. Informasjon om EU policy utvikling gjennom periodisk kommunikasjon til CNR systemet	Partnersøk	Hjelp desk i forbindelse med deltakelse i EU programmer Kontor og møte fasiliteter Informasjonsdager /møter
Italia (ENEA – EU liaison office)	Bidra til økt ENEA deltakelse i EU programmer og aktiviteter	ENEA kontorer FoU sektoren	Det offentlige inkl lokale myndigheter	Industrien	Oppdatert informasjon om EU programmer og aktiviteter Veiledning i forbindelse med søknadsskriving	Partnersøk Å være et bindeledd mellom kilent og europeiske institusjoner	Møterom Oppfølging av søknader
Nederland (NEST) Bak NEST står Netherlands organisation for Scientific. research, Senter/EG liason bureau, Royal Netherlands Academy of Arts & science, Association of universities in the Netherlands, Netherlands Organisation for Applied Scientific Research	Bidra til økt deltakelse av nederlandske forsker, FoU institutter, bedrifter og industri i EU's FoU programmer Fremme nederlandske syn på FoU Støtte samarbeid mellom partnerorganisasjonen i NEST i deres policyarbeid i en europeisk kontekst.	Policy makers i universiteter, andre offentlige FoU institusjoner og privat FoU institusjoner i the Nederland	EU kontakt personer Representanter fra relevante departement		Spre troverdig og relevant informasjon om EU's FoU aktiviteter Månedlig nyhetsbrev Strategisk rådgiving vedrørende deltakelse i EU's FoU programmer Spre informasjon i Nederland som har betydning for politikk-utforming	Partnersøk Hjelp med kontakter i EU og i Nederland OM relevant representere Nederland i ulike komiteer og/eller working groups	Møte og kontorfasiliteter
Polen (KBN)	Stimulere til økt polsk deltakelse i EUs FoU programmer	Forsker i Polens 300 private og off. universiteter, 80 inst som hører innunder The Polish Academy of Science og 220 FoU enheter under ulike departement			Informasjon om EUs FoU aktiviteter	Partner søk Hjelp med kontakter med EU insititusjoner	Møterom

<p>Portugal (PRELO) Etablert i 1995 En avdeling av The Portuguese universities foundation</p>	<p>Stimulere til økt og mer effektiv deltakelse fra portugisiske universitet og andre forskningsinst. i EUs forsknings- og utdanningsprogram og aktiviteter</p>	<p>Universiteter Statelige FoU institusjoner/laboratorier</p>			<p>Spre informasjon om portugisiske universitet og FoU inst. Spre informasjon om EUs FoU-policy, programmer og finansieringsmuligheter Veiledning i tilknytning til EUs programmer og aktiviteter</p>	<p>Partner søk Assistere i forbindelse med kontakter til Europeiske institusjoner</p>	<p>Møterom Følge opp søknader Organisering av seminar, konferanse og workshops</p>
<p>Slovenia (SBRA) Stiftet av Chamber of Commerce and Industry of Slovenia, University of Ljubljana, University of Maribor, Institute Jozef Stefan, Cooperative Union of Slovenia. Har i dag ytterligere ni assosierte medlemmer</p>	<p>Informere den slovenske FoU sektoren med informasjon om det europeiske FoU program og aktiviteter</p>	<p>Universitet</p>	<p>Departement</p>	<p>Næringslivs-organissjoner som handels- og industri kammeret i Slovenia og Nova Ljubljanska bank</p>	<p>Overvåke FoU policy og aktiviteter i EU. Fremskaffe relevant EU-informasjon til den slovenske FoU sektoren og det slovenske næringslivet. (Evaluere den slovenske deltakelsen i EUs programmer, spesielt rammeprogrammene)</p>	<p>Partner søk Assistere i forbindelse med kontakter med europeiske samarbeidspartnere</p>	<p>Assistere i forbindelse med besøkende forskere</p>
<p>Spania (SOST) Etablert i 1995 5 sponsororganisasjoner står bak: the Interministerial Commission for Science and Technology, the Centre for Industrial Technological Development, the Spanish Council for Scientific Research, the Centre for Energy, Environment and Technological Research, the National Institute for Agricultural and Food Research and Technology</p>	<p>Stimulere til økt og mer effektiv deltakelse fra de spanske vitenskapelige, teknologiske og industrielle sektorene i EUs FoU programmer og aktiviteter</p>	<p>Det spanske FoU systemet bestående av universitet, FoU inst.</p>		<p>Næringslivet</p>	<p>Informasjon og veiledning vedrørende Europeiske FoU programmer og aktiviteter "FoU policy-updates" til sponsororganisasjonene</p>	<p>Partner søk Organisering av informasjonsmøter i Brussel og Spania Assistere i forbindelse med kontakter med Europeiske institusjoner</p>	<p>Møterom og kontorfasiliteter inkl videokonferanse muligheter</p>

<p>Sverige (The swedish EU/R&D-council)</p> <p>Etablert i 1994. Brussel kontoret er en del av det svenske EU FOU rådet. Finansiert av Utbildningsdepartementet.</p>	<p>Sørge for den nødvendige infrastruktur (informasjon, veiledning og assistanse) til alle svenske organisasjoner involvert i EU finansiert forskning</p> <p>Være nasjonal kontakt punkt for alle programmer innen det 6 rammeprogram.</p>	<p>Universiteter, høyskoler osv</p>	<p>Offentlig institusjoner</p>	<p>Næringslivet</p>	<p>Oppdatert informasjon inkl deadlines</p> <p>Foredrag, publikasjoner og veiledninger vedrørende EU finansiert forskning</p> <p>Nyhetsbrev</p> <p>CORDIS søk</p>	<p>Partner søk</p> <p>Dør-åpner for svenske FoU organisasjoner</p> <p>Etablere kontakter med relevante personer i EU systemet</p>	<p>Helpdesk</p> <p>pre-screening av søknader</p> <p>Kurs og veiledning</p> <p>Møte og kontorfasiliteter</p>
<p>Sveits (SwissCore)</p> <p>Etablert i 1995</p> <p>Swiss National Science Foundation, The Federal Office for Education & Science, The Swiss Information network on EU research og European Affaires Office står bak</p>	<p>Stimulere til økt sveitsisk deltakelse i europeiske forsknings- og utdanningsprogram</p>	<p>Forskere fra universitet, offentlige og private FoU institusjoner</p> <p>Eurosearch – hovedkontor for NCP og regionale kontorer ved universitet og andre FoU inst</p>	<p>Betjener bl.a. organisasjonene som står bak SwissCore</p>	<p>Forskere fra næringslivet</p>	<p>Fremskaffe relevant informasjon om utviklingen innen europeiske forsknings- og utdanningsprogrammer</p> <p>Rådgiving vedrørende europeisk FoU policy</p> <p>Informere om sveitsisk FoU og utdanningspolicy</p>	<p>Partner søk</p> <p>Dør-åpner til europeiske FoU myndigheter</p> <p>Markere sveitsisk FoU i Brussel</p>	<p>Kurs, seminarer og besøksprogram i Brussel</p> <p>Møte og kontorfasiliteter for besøkende og forskergrupper</p> <p>Traineeordning</p>
<p>Stor Britannia (UKRO)</p> <p>Etablert i 1991</p> <p>Sponset av de seks forskningsrådene i Stor Britannia.</p> <p>Medlemsavgift på ca kr. 30.000 pr år. UKRO har i 2002 ca 130 medlemmer</p>	<p>Stimulere til effektiv deltakelse i EU finansiert forskning, høyere utdanning ol. ved hjelp av informasjon om og veiledning i forbindelse finansieringsmuligheter</p>	<p>Universiteter og forsknings organisasjoner</p>	<p>Forskningsråd</p>	<p>Næringslivet kan være assosierte medlemmer</p>	<p>Informasjon vedrørende utlysning i forbindelse med rammeprogram og ikke-rammeprogram aktiviteter</p> <p>Informasjon om policy og andre overordnede temaer</p> <p>Hjemmeside med nedlastbar informasjon</p>	<p>Partner søk</p>	<p>Møte og kontorfasiliteter.</p> <p>Kurs og informasjonsdager</p>

<p>Tyrkia (TUR&BO) Bak TUR&BO står Scientific and Technical Research Council, Union of Chambers of Commerce and Industry, Small and Medium Industry Development Agency, Confederation of Craftsmen and Tradesmen I tillegg er Technology Development Foundation, Credit and Guarantee Fund og Foundation for Vocational Training and Industrial Development med som assosierte medlemmer. Pr april 03 er 6 av Tyrkias 70 universiteter assosierte medlemmer</p>	<p>Skaffe tyrkiske det FOU systemet, universitetet og næringsliv informasjon om Europas forsknings og bedriftsutviklingsprogram Stimulere samarbeid mellom det tyrkiske og det europeiske vitenskapelige samfunn. "Nettverke" med tyrkiske og europeiske partnere for å øke den tyrkiske deltakelsen i EU forskningsprosjekt. Stimulere til samarbeid mellom forskning og næringsliv og stimulere det teknologi overføring.</p>	<p>Universiteter</p>	<p>Forskningsråd og andre forsknings finansierende inst.</p>	<p>Næringslivet og næringslivsorganisasjoner</p>	<p>Informasjon og hjelp når det gjelder FOU finansieringsmuligheter åpne for tyrkiske aktører Informasjonsaktiviteter om tyrkiske FOU og FOU miljøer rettet det europeiske FOU/vitenskapelige samfunnet.</p>	<p>Partnersøk</p>	<p>Møterom og kontorplasser Kurs og workshops</p>
---	---	----------------------	--	--	--	-------------------	---

Det belgiske FOU-kontoret (The Flemish contact point) er ikke med i oversikten da det bare er et kontaktkontor og ikke et FOU-kontor på linje med de andre kontorene

Vedlegg 2 Oversikt over hvilke programmer Norge kan delta i gjennom EØS avtalen

Kilde: EFTAs hjemmesider

<http://secretariat.efta.int/Web/EuropeanEconomicArea/ParticipationInEUProgrammes>

EU programmes and activities in 2003 included in the EEA Agreement

Research	<u>Sixth Research Framework Programme (FP6) (2002-2006)</u>
ICT	<u>European digital content on the global networks and to promote linguistic diversity in the information society (eCONTENT) (2001-2005)</u>
Environment	<u>Accidental or intentional marine pollution (2000-2006)</u>
Environment	<u>Community framework for cooperation to promote sustainable urban development (2001-2004)</u>
Education, training and youth	<u>Second phase of the Community action programme in the field of education 'Socrates' (2000-2006)</u>
Education, training and youth	<u>Community action programme for youth (2000-2006)</u>
Education, training and youth	<u>Promotion of European pathways for work-linked training, including apprenticeship (2000-2004)</u>
Education, training and youth	<u>Second phase of the Community vocational training action programme 'Leonardo da Vinci' (2000-2006)</u>
Social policy	<u>Preventative measures to fight violence against children, young persons and women (DAPHNE) (2000-2003)</u>
Social policy	<u>Community framework strategy on gender equality (2001-2005)</u>
Social policy	<u>European Year of People with Disabilities 2003 (2002-2003)</u>
Social policy	<u>Community action programme to combat social exclusion (2002-2006)</u>
Consumer protection	<u>General framework for Community activities in favour of consumers (1999-2003)</u>
Enterprises	<u>Multannual programme for enterprise and entrepreneurship, and in particular for small and medium-sized enterprises (SMEs) (2001-2005)</u>
Audivisual	<u>Training programme for professionals in the European audiovisual programme industry (MEDIA-Training) (2001-2005)</u>
Audiovisual	<u>Measures to encourage the development of the audiovisual industry (MEDIA Plus) (2001-2005)</u>
Civil protection	<u>Civil protection programme (2000-2004)</u>
Culture	<u>Community framework programme in support of culture (2000-2004)</u>
Employment	<u>Incentive measures in the field of employment (2002-2005)</u>
Public health	<u>Public health (2003-2008)</u>

EU programmes and activities under consideration or prepatation for inclusion in the EEA Agreement

Status (abbreviations used in the columns to the right):

P – Activity **proposed** by the European Commission

A – Activity **adopted** by the European Parliament and/or the Council

C – Participation under **consideration** in the EEA EFTA States

R – **Request** for participation submitted by the EEA EFTA States to the Commission

I – PROGRAMMES AND ACTIONS

ICT	<u>Promoting safer use of the Internet by combating illegal and harmful content on global networks (prolongation 2003-2004)</u>	P	C
ICT	Monitoring of eEurope, dissemination of good practices and the improvement of network and information security (MODINIS) (2003-2005)	P	C
ICT	IDA (amendments) (Decisions 245/2002/EC and 2046/2002/EC)	A	C
Education and youth	Preparatory measures in the field of education and youth policy (2003) (EU budget line B3-1000)	A	R
Education and youth	European Year of Education through Sport 2004 (2003-2004)	A	R
Education and	Socrates (amendment)	A	C

youth				
Education and youth	Erasmus World (2004-2008)		P	C
Education and youth	eLearning (2004-2006)		P	C
Social policy	Combatting discrimination (2001-2006)		A	C
Energy	Intelligent energy for Europe (2003-2006)		P	C

Vedlegg 3 Oversikt over noen av de største programmene som Norge deltar i

Sixth framework programme for research, technological development and demonstration activities (2003-2006)

Total EU budget: EUR 16 270 million; EEA EFTA: EUR 350 million

The Sixth Framework programme is implemented through three specific programmes:

- A specific programme on [Integrating and strengthening the European Research Area](#)
- A specific programme on [Structuring the European Research Area](#);
- A specific programme for activities of the [Joint Research Centre \(JRC\)](#).

A major part of the budget is allocated to seven thematic areas of research

1. Life sciences, genomics and biotechnology for health
2. Information Society technologies
3. Nano-technologies and nano-sciences, knowledge-based multifunctional materials, and new production processes and devices
4. Aeronautics and space
5. Food quality and safety
6. Sustainable development, global change and ecosystems, including sustainable energy systems
7. Citizens and governance in a knowledge-based society

Other parts of the programme include support to mobility (Marie Curie Actions), research infrastructure and activities related to science and society.

The general principles and specific requirements concerning participation in projects and actions are defined in the decision on [Rules for participation in the Framework Programme](#). They also set out rules for the dissemination and use of research results, covering issues such as the ownership of knowledge, protection of knowledge and the dissemination and use of knowledge.

European digital content on the global networks and to promote linguistic diversity in the information society (eCONTENT) (2001-2005)

EU total budget (5 years): EUR 100 million; EEA EFTA: EUR 2 million

Information:

[eContent \(EIC Norge\)](#)

Objectives: The programme is aimed at stimulating the development and use of European digital content on the Internet, and in particular at the expansion of the information supply, linguistic and cultural adaptation of information products and removal of market barriers, by e.g. easing the process of accessing finance and trading basic multimedia rights.

Second phase of the Community action programme in the field of education 'Socrates' (2000-2006)

EU total budget (7 years): EUR 1 850 million; EFTA: EUR 35 million

Information:

[SiU - Sokrates](#)

Objectives: To contribute to the development of quality education; to strengthen the European dimension in education at all levels; to promote cooperation in the field of education; to help remove the obstacles to cooperation; to encourage innovation associated with new technologies.

The programme comprises eight actions:

- School education (Comenius)
- Higher education (Erasmus)
- Other educational pathways (Grundtvig)
- Teaching and learning of languages (Lingua)
- Education and multimedia (Atlas):
- Observation and innovation
- Joint actions
- Accompanying Measures

Second phase of the Community vocational training action programme 'Leonardo da Vinci' (2000-2006)

EU total budget (7 years): EUR 1 000 million; EEA EFTA: EUR 18.8 million

Information:

[Leonardo da Vinci - Norge](#)

Objectives: To improve and strengthen the social and occupational integration of young people; to expand and develop access to lifelong skills, particularly to consolidate technological and organisational innovation, and investment in training; to support the vocational training systems to assist those in difficult circumstances, owing to inadequate or outdated skills, to find employment and to insert themselves in the labour market.

The programme comprises eight actions:

- Physical Mobility:
- Virtual Mobility:
- Innovatory Pilot Projects:
- Community Networks:
- Language Skills:
- Community terms of reference:
- Joint actions:
- Accompanying measures:

The actions of the programme will be supported by the other measures, which may be used in combination.